

AL XVII-LEA CONGRES
DE
GENEALOGIE ȘI HERALDICĂ

Rezumatele comunicărilor

Iași
12–14 mai 2016

I.	23 – 24	iunie	1989
II.	6 – 7	iunie	1991
III.	25 – 26	iunie	1992
IV.	13 – 15	mai	1993
V.	12 – 14	mai	1994
VI.	10 – 13	mai	1995
VII.	9 – 12	mai	1996
VIII.	8 – 11	mai	1997
IX.	7 – 10	mai	1998
X.	13 – 16	mai	1999
XI.	20 – 23	septembrie	2001
XII.	15 – 18	mai	2003
XIII.	10 – 13	mai	2007
XIV.	15 – 17	mai	2008
XV.	13 – 15	mai	2010
XVI.	10 – 12	mai	2012
XVII.	12 – 14	mai	2016

Lucrările Congresului sunt găzduite de Muzeul Unirii.

Aici a fost, în 1859–1862, reședința ultimului principe al Moldovei și reședința Familiei Regale a României, în 1917–1918.

Aici s-au adus veștile despre Unirile din 1859 și 1918.

Bibești și Brâncoveni. Reconsiderări genealogice (secolele XVI–XIX)

Comunicarea privește aspecte din istoria familiei Bibescu în secolele XVI–XVIII, pe care autorul le consideră a fi fost insuficient explorate. Textul insistă pe generațiile dinainte de căsătoria din 1794 dintre Dimitrie Bibescu și Ecaterina Văcărescu, în special pe înrudirile și alianțele contractate în secolele XVI–XVII și anii 1700–1760. Din acest punct de vedere – cu mult înainte de ascensiunea din zorii celui de-al nouăsprezecelea veac –, Bibeștii se dovedesc a fi fost integrați unui cerc de putere bine definit în istoria Țării Românești, reunind mai multe familii boierești proeminente în zona Olteniei și nu numai. Chiar dacă în acest răstimp personalitatea lor politică s-a făcut simțită doar la nivel local și regional, ascensiunea socială și economică a Bibeștilor dobândise suficientă credibilitate pentru a primi, în anii 1820, moștenirea Basarabilor Brâncoveni.

Pe baza informațiilor obținute din starea civilă cehă și poloneză, comunicarea adaugă genealogiei Bibescu urmași dintr-o ramură austro-boemă și aduce o serie de corective arborelui deja cunoscut.

*Silviu ANDRIEȘ-TABAC**Joi, 12 mai, dimineața, Sala mică***Familia Pommer, ultimii Bogdănești cuhureșteni**

Căpitanul Radu Bogdan, fiul clucerului Ianache Bogdan, s-a stabilit la moșia Cuhureștii de Sus, ținutul Sorocii, la 1776, prin căsătoria cu Maria, fiica Ilenei lui Vicol Vartic și văduva lui Andrei Sinescu. Din Radu s-a născut Constantin (cca 1772/73–1843), din Constantin s-a născut Ioan (1816–1900), iar din Ioan – Eugenia Bogdan-Apostolopulo (1857–1915), marea filantroapă și iubitoare a artelor de la Saharna, Vasile Bogdan (1859–1912), mareșal al nobilimii județului Soroca și pionier al agriculturii performante, și Alexandra (1861–?) sau Alexandrina, cum i se zicea după moda rusească.

Dintre cei trei copii din ultima generație de stăpâni ai Cuhureștilor de Sus, primii doi nu au avut urmași, astfel încât mezina Alexandra a fost singura moștenitoare a patrimoniului material și spiritual al locului. La 1881, aceasta se va căsători la Odesa cu bancherul Andrei Pommer (1851, Odesa – 1912, Sankt Petersburg), supus francez (până la 1883) ca tot neamul lui, și va da naștere la patru copii, toți născuți la Odesa: Nicolae (* 1881), Ioan (* 1884), Vladimir (* 1886) și Ecaterina (* 1888). Locuind la Sankt Petersburg de pe la sfârșitul anilor 1890, familia Pommer cumpără la 1900 de la moștenitorii familiei Butmi de Kațman moșia familiei Stamatii, Albotești sau Țaul, județul Soroca, unde vor amenaja unul dintre cele mai frumoase conace cu parc din Basarabia, a cărui măreție poate fi constatată și azi, după puținele urme păstrate. După cataclismele politice din 1917–1918, familia Pommer se va stabili la Țaul, iar după reforma agrară își va lichida resturile de proprietăți de la Cuhureștii de Sus.

După surse nici numeroase, nici generoase, autorul încearcă să refacă un tablou genealogic al familiei Pommer de la începutul secolului al XIX-lea până la 1940, când se pierde firul documentelor avute la îndemână, exceptând soarta soțului fiicei Ecaterina – ofițerul rus Nicolae Sablin (s-au căsătorit în 1911 și au avut cel puțin doi copii: Andrei Sablin (* 1912) și Tatiana Sablin (* 1913)), cel care și-a făcut serviciul militar pe iahtul imperial „Standart”, iar după instaurarea comunismului la noi a făcut închisori în URSS și România, fiind coleg de celulă cu filozoful Nicolae Balotă.

*Ion ANDRIU**Vineri, 13 mai, dimineața, Sala mică***Reședințele familiei bunicii materne, Charlotta Koller – Constantiniu (fostă Gheorghiu)**

Comunicarea de la congresul din 2012, „Străbunicul a fost...”, a prezentat câteva amănunte biografice referitoare la genealogia și personalitatea bunicii materne a autorului, Charlotta Constantiniu (născută Koller), fostă Gheorghiu (10/23 februarie 1895 – 30 august 1977), fiica naturală a întemeietorului statului nostru modern. Comunicarea de față prezintă casele în care s-a derulat viața bunicii autorului, relevante și remarcabile inclusiv sub aspectul artei construcțiilor și arhitecturii.

După căsătoria ei din 1912 cu ing. Ion Gheorghiu, inspector C.F.R., fiul primarului din Hârlău, proprietar de vie la Cotnari, a locuit în una dintre casele aflate în incinta din str. Sf. Constantin nr. 14 din București, proprietate a mamei sale. În anii 1930, acolo a funcționat și un depozit și magazin de desfacere a vinurilor Cotnari, până în timpul războiului. Toate cele patru case care au aparținut mamei Charlottei au avut o arhitectură tipică sfârșitului de secol XIX, fiind construcții solide și bine executate, cu subsol și parter.

După moartea tragică a soțului ei, ing. Ion Gheorghiu, a fost nevoită să vândă o parte din teren viitorului cumnat Demetru Constantiniu (secretar de stat și directorul vămile), pe amplasament construindu-se două frumoase locuințe cu parter și etaj, proiectate de cunoscutul profesor Nicolae Nenciulescu, arhitectul Palatului Regal, reconstruit în anii 1930. Alte două case prezintă un interes arhitectural deosebit: vila construită la Balcic de cumnatul bunicii autorului, Demetru Constantiniu, în 1935, proiectată de arhitecta Henrieta Delavrancea-Gibory, fiica cunoscutului scriitor, figură marcantă a arhitecturii moderne românești, și casa Mariei Gheorghiu (sora mai mare a mamei autorului), care a fost căsătorită cu ing. Andrei Nedelcovici, nepot al cunoscutului antreprenor Liviu Ciulei, tatăl marelui regizor. Inginerul Nedelcovici a construit, împreună cu Liviu Ciulei senior, o locuință P+2, finalizată în 1936, în str. Popa Petre nr. 25 din București, care a fost proiectată de valorosul arhitect Tiberiu Niga, apreciat profesor universitar la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București. Această construcție este prezentată în unele lucrări de istorie a arhitecturii contemporane, fiind caracteristică pentru stilul internațional promovat de cunoscuta școală „Bauhaus” din Dresda, în anii 1930. Prezentarea acestor case oferă un reper pentru modul de viață al intelectualității urbane din prima jumătate a secolului XX din România.

Mihai-Bogdan ATANASIU

Joi, 12 mai, după-amiaza, Sala mare

Patrimoniu și practică succesorală în familia cronicarului Ion Neculce

Despre alcătuirea și administrarea patrimoniului familial în Evul Mediu românesc s-a scris destul de mult, studiile arătând limpede importanța acestuia în plan social și politic, atâta vreme cât autoritatea unei familii, puterea și strălucirea neamului erau fundamentate, în special, pe stăpânirea pământului. Strădaniile agonisirii și a ținerii în bună rânduială a patrimoniului au fost, însă, diferite de la caz la caz, și nu mai puțin interesant a fost cel al cronicarului Ion Neculce, așezat, prin naștere, pe ramurile arborelui genealogic al Cantacuzinilor moldoveni. Folosind metode de cercetare oferite, în special, de prosopografie, această comunicare, parte a unui studiu mai amplu, urmărește modul în care Ion Neculce, personaj ce a trăit la cumpăna veacurilor XVII–XVIII, s-a îngrijit, vreme de aproape cinci decenii, de păstrarea și de completarea moștenirii părintești, constituind un patrimoniu onorabil, lăsat urmașilor în bună ordine. Strădaniile sale în atingerea acestui scop nu au ocolit numeroase certuri, procese, riscuri, intrigi și abuzuri, elemente des întâlnite în alcătuirile patrimoniale și practicile succesoriale ale oamenilor acelor vremuri.

Sergiu BACALOV

Joi, 12 mai, dimineața, Sala mică

Dodon: un neam de boieri moldoveni și dvoreni basarabeni

În secolul al XVIII-lea, numeroși boieri și mazili moldoveni, împreună cu familiile lor, s-au strămutat în stânga Nistrului, în Polonia (în voievodatul Brațlav), apoi în Imperiul Rus (în guberniile Ekaterinoslav și Podolia), angajându-se, de regulă, în structurile militare ale acelor state. După 1792, unii dintre ei s-au stabilit cu traiul în spațiul dintre Nistru și Bug, care ulterior a intrat în componența guberniei Herson. Frecvent, moldovenii înstrăinați au reușit să se încadreze în mediul șleahței poloneze și în cel al dvorenimii ruse. După 1812, poate fi sesizată revenirea masivă a dvorenilor moldoveni din stânga Nistrului în Basarabia, pe moșiile strămoșești. Fenomenul a fost cauzat de înființarea dvorenimii (nobilimii) basarabene, bazată pe legislațiile Țării Moldovei și Imperiului Rus.

Ca exemplu, poate servi cazul neamului Dodon. Mai mulți reprezentanți ai acestui neam au făcut parte din tagma mazililor. După cât se pare, ei sunt originari din ținutul Orheiului, în care stăpâneau moșii. În secolul al XVIII-lea, unii Dodonești au emigrat în stânga Nistrului, au activat în cadrul unităților militare ale Imperiului Rus și au obținut pământuri în spațiul dintre Nistru și Bug, în bazinul râului Kuciurgan. Acolo, ei au fondat o localitate, care le poartă numele: Dodonovka. După 1812, unii dintre Dodoneștii transnistreni au revenit în Basarabia. Este cazul mazililor Mihail și Gavril Dodon/Dodonov, care au încercat să obțină înscrierea în rândul dvorenimii basarabene. Ulterior, ei s-au stabilit în ținutul Akkerman, activând ca militari în Oastea Căzăcească de la Gurile Dunării.

Descendenții boierilor, mazililor și dvorenilor Dodon locuiesc până în zilele noastre în câteva sate din centrul și sudul spațiului pruto-nistrean.

Marele dragoman Alexandru Mavrocordat și chestiunea Locurilor Sfinte

Chestiunea Locurilor Sfinte a fost disputată între Patriarhia de Ierusalim și Custodia Franciscana della Terra Santa începând cu 1637, având drept arbitru autoritățile otomane (marele vizir). Rând pe rând, Locurile Sfinte au trecut de la unii la alții, în funcție de banii oferiți sau de negocierile diplomatice dintre Imperiul Otoman și puterile creștine (Imperiul Habsburgic, Regatul Franței, ca putere protectoare a supușilor catolici din Imperiul Otoman). Câteva piese inedite din corespondența dintre marele dragoman Alexandru Mavrocordat și patriarhul Ierusalimului, Dositheï, lămuresc atitudinea diplomatului Mavrocordat în două momente importante ale negocierilor legate de Locurile Sfinte: 1674–1675 și 1698–1699.

Alianțele și solidaritățile boierilor Rusetesți în Țara Românească

Comunicarea prezintă povestea câtorva personaje de secol XVIII, membri ai familiei Ruset. Intriga pornește de la Iordache Ruset, boier grec, care a reușit, datorită influenței și poziției pe care a avut-o în aparatul administrativ, să agonisească stăpâniri în aproape toate ținuturile Moldovei. O parte dintre copiii acestui personaj s-au mutat în Țara Românească, sub presiunea evenimentelor politice, contractând căsătorii cu reprezentanți/reprezentante ai marilor familii muntene. Comunicarea își propune să analizeze modul în care s-au construit și, mai ales, cum s-au materializat aceste strategii matrimoniale. Se știe că, din cei 11 copii ai marelui vornic Iordache Ruset, patru s-au căsătorit cu boieri sau boieroaiice din Țara Românească (Ancuța Brâncoveanu, Ancuța Filipescu, Pârvu Cantacuzino, Barbu Văcărescu), iar alții au ales să-și căsătorească urmașii la sud de Carpați. Safta, fiica Anastasiei și a lui Nicolae Costin jîtnicer, a intrat în familia Crețulescu, Ecaterina, copila Aniței și a lui Constantin Ruset, a devenit cea de-a doua soție a lui Constantin Mavrocordat. Ce s-a întâmplat cu acești Rusetesți, cum s-au adaptat, cui și-au lăsat averea și unde au ales să-și aștuce oasele ? Sunt câteva dintre întrebările la care încearcă să răspundă comunicarea.

Conacul de la Podoleni, județul Neamț

Conacul și moșia Podoleni din județul Neamț au făcut parte, la origini, din întinsele posesiuni ale familiei Cantacuzinilor de pe valea Bistriței. Proprietate a marelui vornic Iordache Cantacuzino, conacul și moșia cu mori pe Bistrița a fost lăsată de către acesta moștenire prin testament (1749), împreună cu alte proprietăți, copiilor Balașa, Safta, Ion și Iordache. Prin vânzări successive și moșteniri conacul va deveni proprietatea lui Iancu Cantacuzino (1842), a lui Iancu Alcaz (1866) și, ulterior, vândută de către Eugeniu Alcaz lui Iancu Prăjescu (1884). Acesta din urmă a achiziționat moșia ca dotă pentru fiica sa. Trecând prin căsătorie la Gheorghe Krupenschi, domeniul a rămas în proprietatea acestei familii până la momentul naționalizării, în 1949. Conacul de la Podoleni, până acum cinci ani una dintre cele mai bine păstrate reședințe boierești ale județului Neamț, este astăzi o ruină. Edificiul, revăzut stilistic la cumpăna secolelor XVIII–XIX, cuprinde un nucleu originar de secol XVII.

Ctitorii și necropole boierești din Basarabia ca surse de informații genealogice

La începutul secolului al XIX-lea, în Basarabia, mai ales după anexarea la Imperiul Rus, se atestă tendința ca tagma boierească să se așeze cu traiul în satele de pe moșiile pe care le dețineau în proprietate. Acest fenomen și acordarea de către autoritățile laice, la insistența administrației bisericești, a unor înlesniri pentru cei care construiau biserici, a creat premise ca boierimea să edifice locașe de cult noi. În același timp, fenomenul a determinat nobilimea din ținut să-și amenajeze necropole în preajma bisericilor ctitorite. În această perioadă, sub influența monumentelor comemorative militare („Stâlpul lui Svetlici-Potiomkin”, monumentul generalului Gelhard), apare tradiția de a amplasa la locul de înhumare monumente de sorginte clasică, de tip obelisc. Majoritatea celor care se înscriu în această categorie corespund descrierii: stâlp cu

patru laturi, care se îngustează treptat spre partea superioară, finalizată cu un vârf de formă piramidală, fixat pe un postament. De regulă, pe postament se află textul comemorativ și alte elemente de decor, amplasate pe toate cele patru laturi.

Comunicarea va prezenta mai pe larg atât aspectul plastic al monumentelor, cât și inscripțiile de pe ele. Monumente de asemenea tip se află în cimitirele din localitățile Marcăuți, Briceni (1824); Târnova, Edineț; Putinești, Florești (1825); Molovata, Dubăsari (1832); Mașcăuți, Criuleni (1837); Bădragii Vechi, Edineț (1838); Pohoarna, Șoldănești (1840); Florești, Ungheni; Sculeni, Ungheni ș.a. Cele mai arhaice forme ale acestui tip de monumente le aflăm în satele Molovata și Mașcăuți, iar cele mai dezvoltate ca formă sunt cele din satele Ișnovăț, Criuleni (Donici, 1824) și Drăgușeni, Strășeni. Aceste monumente concureau cu un alt tip, din aceeași categorie a stâlpilor – monumentele coloană (Jora de Jos, Orhei; Lopatna, Orhei; Buciumeni, Ungheni; Florești, Ungheni; Parcani, Șoldănești; Pociumbeni, Râșcani; Sculeni, Ungheni). Coloanele sunt rotunde sau pătrate. Unele dintre monumente au în partea superioară urne funerare, altele – cruci de metal. Se constată că majoritatea necropolelor boierești din satele basarabene din prima jumătate a secolului al XIX-lea aparțin boierimii autohtone și sunt surse de informații genealogice demne de luat în considerare.

Matei CAZACU

Vineri, 13 mai, după-amiaza, Sala mare

George (Georgel) Mavrocordat (1893–1976)

Autorul evocă una dintre cele mai luminoase figuri ale adolescenței și tinereții sale, un om de la care a învățat multe, care i-a deschis orizonturi nebănuite și i-a arătat întotdeauna simpatie și bunăvoință. Deși îl cunoștea din copilărie (ca vecini în cartierul Batiște din București), s-a apropiat de el după 1964, când ieșise din închisoare, după șase ani de detenție prin care ispășea vina de a fi declarat că Basarabia este pământ românesc, pentru că citea și difuza reviste și cărți occidentale și pentru că făcea horoscoape, nu numai individuale, ci și naționale. Fiu al diplomatului Constantin (Edgar) Mavrocordat și al Irinei Moret de Blaremburg (†1955), frate cu Vladimir Mavrocordat, semăna izbitor cu ilustrul său strămoș, vodă Constantin Mavrocordat: era mic de statură și cu o dublă cocoasă. Casele lor de pe strada Batiște 13 și 15, împreună cu cea a Mavrocordaților de după colț, pe Dionisie Lupu 5, formau o adevărată citadelă, în care se instalaseră după 1949–50 diferite instituții de stat și locatari. Georgel Mavrocordat, expulzat din garsoniera sa din blocul Pherekyde, se mutase cu mama sa și locuia în condiții oribile în fosta bucătărie de la subsol a casei părințești, trăind din lecții de franceză, pachete din străinătate și horoscoape. A fost însurat cu Maria Florescu (Marie Flo), fiică, nepoată și strănepoată de generali (Florescu și Manu), o persoană energică și foarte activă, fostă campioană de echitație și prietenă a reginei Maria, redusă, în acei ani, la mersul pe bicicletă, care lucra ca vopsitoare de calorifere pe șantierul de construcții ale patriei.

Georgel a fost ultimul șef al familiei din țară și marea lui grijă, în acei ani, era transmiterea acestei responsabilități nepotului său de frate, Alexandre, profesor la Universitatea din Nantes. Principalele sale bunuri salvate din dezastrul familiei constau într-o superbă icoană grecească a sfântului Spiridon (sec. XVII–XVIII), o cutie cu tacâmuri de argint aurit, pe care erau gravate armele familiei, și un exemplar tipărit legat în piele cu blazon din cartea lui Nicolae vodă Mavrocordat, *De officiis*. Marea sa sursă de mândrie și bucurie a fost prietenia epistolară cu Martha Bibescu, verișoara sa și autoarea *Nimfei Europa*, care îl poreclise afectuos « mon petit perroquet vert ». A murit în 1976, împăcat cu gândul că își îndeplinise datoria de a transmite moștenirea spirituală a familiei, pe care o păstrase cu mari sacrificii în anii cumplitei prigoane comuniste.

Marius CHELCU

Sâmbătă, 14 mai, după-amiaza, Sala mică

Armenii din Iași în documente de stare civilă (a doua jumătate a secolului al XIX-lea)

Cercetarea care stă la baza comunicării se întemeiază pe informațiile cuprinse în registrele și dosarele de stare civilă aflate la Arhivele din Iași. Asupra importanței actelor de stare civilă ca surse pentru studiile istorice au atras atenția Aurelian Sacerdoțeanu și Gheorghe Ungureanu. Cei doi arhiviști s-au remarcat prin pasiunea pentru salvarea documentelor și păstrarea lor în depozitele de arhivă. Prezentrările făcute de ei colecțiilor de stare civilă erau, în primul rând, semnale de alarmă asupra pericolului ca astfel de surse, socotite neimportante, să se piardă prin conservare improprie sau distrugere. Dacă, în timp, efortul de salvare a documentelor de stare civilă a dat roade, nu același lucru s-a întâmplat și cu interesul cercetătorilor pentru utilizarea acestui gen de informații. În afara unor observații punctuale, legate de personalități sau familii ale

acestora, nu s-au făcut, profitând și de posibilitățile mai noi de construire și utilizare a bazelor de date, analize mai largi. Informațiile cuprinse în fondul de stare civilă pot fi grupate în funcție de vârstă, gen, pregătire profesională, ocupație, vârsta căsătoriei, durata medie de viață, mortalitate și cauzalitatea acesteia și se pot realiza conexiuni și interpretări ale acestor serii. Pornind de la adunarea urmelor lăsate de comunitatea armeană ieșeană în fondul de stare civilă, autorul își propune realizarea unui studiu care să îmbine cercetarea genealogică cu observațiile statistice.

Mihai Anatolii CIOBANU

Sâmbătă, 14 mai, dimineața, Sala mare

**„Istoria se scrie și prin cei mici”.
Incursiuni genealogice – urmașii lui Gheorghe Brudariu din Osoi**

De cele mai multe ori, inevitabil, istoricul își îndreaptă atenția spre marile personaje ale timpului, fie ele de viță nobilă sau doar „ridicături noi” în primul plan al istoriei, datorită meritelor personale sau greutateii pungii. Marea istorie este puțin sensibilă la secvențele de viață din micile comunități sociale. Cine este interesat de ce se va fi întâmplat într-un mic cătun din Osoi, cu case de lut acoperite cu paie ? Răspunsul este cât se poate de firesc: cei care au fost direct implicați în viața acelei comunități sau care își au originile acolo. Problema este de aceeași natură și în cazul particular al genealogiei. Pentru familiile boierești avem o sumedenie de cercetări genealogice, căci tocmai ele permit istoricilor să explice și să înțeleagă anumite întâmplări din trecutul nostru. Nu se ridicau ei, boierii, împotriva domnului într-o desăvârșită arătare a alianțelor de sânge ? Or, în cealaltă parte, avem genealogiile țărănești. Acestea sunt transmise mai mult prin viu grai, de la un bătrân al neamului la un tânăr interesat de istoria străbunilor săi, fiind prea puțin cercetate de specialiștii din domeniu. Genealogiile micilor familii, care se trag din țărani, trebuie și ele investigate, pentru că, după cum spunea Iorga, *istoria se scrie și prin cei mici*. Genealogia familiei Brudariu face parte din această tipologie. Primul înaintaș al neamului este Gheorghe Brudariu din Osoi, născut în 1821, probabil ardelean de origine. Fiul său, Constantin, ajuns institutor, a fost un aprig susținător al școlirii fiilor de țărani. Prieten bun cu G. T. Kirileanu și Constantin Stere, a scris nenumărate lucrări, unele publicate, altele aflate încă în manuscris. Din același neam se trag și Adrian Brudariu, decan al Baroului Timișoara în perioada interbelică și deputat, profesorul universitar Octav Brudaru și avocatul Dan Brudariu. Din 1821 și până acum, neamul acesta a dat României generații de avocați, profesori, învățători sau simpli țărani, care și-au lucrat pământul – marea lor avere și dragoste. O ramură a ajuns și în Basarabia, unde mai trăiesc și astăzi reprezentanți ai acestei familii.

Anton COȘA

Sâmbătă, 14 mai, dimineața, Sala mică

Stema orașului Bacău

În anul 2016, Bacăul face parte din categoria acelor orașe moldovenești care nu au încă o stemă avizată conform legislației actuale în vigoare ! Cum s-a ajuns în această situație ? Autorul comunicării a cercetat „dosarul” aferent, parcurgând pas cu pas etapele care au marcat evoluția istorică și heraldică a stemei orașului Bacău. Din punct de vedere heraldic, Bacăul este un oraș privilegiat, pentru că are deja o stemă, avizată ca atare de către Comisia Consultativă Heraldică, încă din perioada interbelică (publicată în „Monitorul Oficial” nr. 171, din 2 august 1930). Această superbă stemă este una dintre cele mai reușite reprezentări heraldice urbane. Iată descrierea ei: în scut, pe fond negru, cu bordura de aur, Maica Domnului cu aureolă, purtând costum roșu, brodat cu aur, fața și mâinile naturale; pe piept, un medalion albastru în care este zugrăvit Pruncul Isus, de argint, nimbat de aur, cu fața și mâinile naturale, binecuvântând cu mâna dreaptă și ținând cu stânga globul crucifer. Scutul este timbrat de o coroană murală cu șapte turnuri. Această stemă nu este însă și pe placul autorităților locale contemporane, care doresc o variantă „ceva mai modernă”, cu simboluri „actualizate”. Prin urmare, nu este de mirare că, în ultimul sfert de veac, autoritățile orașului Bacău au reușit „performanța” de a nu-și putea asuma (deși au organizat chiar și un concurs în acest sens !) un alt proiect de stemă, corect din punct de vedere al științei și artei heraldice, care să poată primi avizul Comisiei Naționale de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române.

Istoriografia rusă despre stema lui Petru Movilă

Stema lui Petru Movilă, afirma Dan Cernovodeanu, a influențat puternic heraldica clericală din Moldova și Țara Românească. Nu mai puțin interes, însă, prezintă și semnele de influență ale blazonului lui Petru Movilă asupra heraldicii ecleziastice rusești, remarcate încă de istoricul Alexandr Lakier în monografia sa „Russkaia Heraldika”, care a văzut lumina tiparului în anul 1855 și nu a mai fost reeditată până în 1990. Până la Petru Movilă, în Rusia nu existau steme clericale. Prima a fost blazonul prelatului nostru, pe care istoricii ruși îl consideră construit după cele mai stricte legi ale heraldicii (P. P. Pekarski). Nu întâmplător, el a servit drept model pentru stema patriarhului Nikon (1652–1667). Unele elemente ale stemei movilene, cum sunt cele două șnururi încolăcite în jurul crucii din stema patriarhului, au fost preluate fără nicio schimbare. Alte componente au suferit unele transformări. În locul crucii, care surmontează scutul stemei din stema reprezentată într-un „Trebnik” din anul 1646, patriarhul a folosit o iconiță prinsă cu un mic lanț; în locul pălăriei de arhimandrit a lui Petru Movilă, ierarhul rus a legat cu cele două șnururi o mitră de patriarh etc. Cunoscutul cercetător al istoriei culturii și științei ruse P. P. Pekarski face, în studiul „Представители киевской учоности в половине 17-ого столетия”, interesante referințe la blazonul lui Petru Movilă, menționând că la începutul păstoriei sale stema era încoronată cu o mitră de arhimandrit, apoi s-a adăugat și cea de mitropolit, dar în toate variantele sale sunt nelipsite în stemă trei elemente autohtone: coroana, buzduganul și paloșul. Comunicarea prezintă și alte date despre locul și importanța stemei movilene pentru heraldica clericală rusă.

*Marius DIACONESCU**Joi, 12 mai, dimineața, Sala mare*

Contribuții la genealogia și stema familiei Dragffy

De-a lungul a două secole, de la Dragoș, întemeietorul Moldovei, până la ultimii descendenți, decedați în 1557, familia Dragffy a marcat istoria Moldovei și Ungariei, chiar și a Poloniei, prin rolul jucat în viața politică și averile imense acumulate. În afară de familia Hunedoreștilor, care a dat un guvernator al Ungariei, pe Iancu, și un rege, pe Matia Corvin, nu există altă familie nobiliară mai renumită în Ungaria cu origine românească. Familia Dragffy a dat doi voievozi ai Moldovei, Dragoș și Sas, ultimii voievozi ai Maramureșului și primii baroni români ai regatului maghiar, Balc și Drag, un voievod al Transilvaniei, Bartolomeu, un jude al curții regale, răpus la Mohacs cu stindardul regal în mână, Ioan, un promotor al Reformei, Gaspar. Pe lângă aceste demnități, membrii familiei Dragffy au fost comiți peste comitatele Maramureș, Ugocea, Sătmăr, Szabolcs, Crasna, Solnocul de Mijloc, comiți ai secuilor, căpitani ai Ungariei inferioare, cămărași ai monetăriei din Baia Mare, magiștri vistieri și paharnici, membri ai curții regale, cavaleri ai regelui sau reginei, soli sau comandanți de oaste. Niciuna dintre numeroasele genealogii publicate în ultimele două secole nu a acoperit toți membrii familiei Dragffy. Mai sunt unii mai rar atestați documentar sau enigmatici bastarzi. Chiar și relațiile matrimoniale pot suferi completări, pentru că sursele atestă mai multe căsătorii în cazul unor personaje marcante. De aceea, un nou tabel genealogic se impune, cu rezerva că niciodată nu se poate afirma că este complet, cât timp arhivele mai pot oferi surprize.

Identitatea stemei celor două ramuri ale familiei, din Ungaria și din Polonia, este o dovadă a utilizării și a primirii ei înainte de plecarea lui Ștefan, fiul lui Sas, în Polonia, în jur de 1370. Primul sigiliu păstrat este din 1440, al lui Nicolae Dragffy, pe documentul de alegere al lui Vladislav al Poloniei pe tronul Ungariei. Numeroasele sigilii ale lui Bartolomeu Dragffy, păstrate pe documentele emise de el din diversele poziții ocupate la finele secolului al XV-lea, atestă că diploma din 1507 nu trebuie redusă la o conferire a blazonului, ci la o recunoaștere a lui și la o completare cu balaurii care împodobesc scutul, care atestă primirea lui Ioan Dragffy în Ordinul Dragonului.

*Ana-Felicia DIACONU**Sâmbătă, 14 mai, dimineața, Sala mică*

Inventarierea științifică a sigiliilor – normative arhivistice trecute și abordări contemporane

Comunicarea are ca obiect fixarea momentului în care au început demersurile de inventariere științifică a sigiliilor și tiparelor sigilare la nivelul instituției Arhivelor Statului, precum și modurile concrete în care s-a realizat acest lucru. Instrucțiunile elaborate în acest scop și-au avut reflectarea în modalitatea de constituire a colecțiilor de sigilii sau de matrice sigilare din acest cadru, determinând, în bună măsură, și

punerea lor în circulația științifică, direct, prin publicarea cataloagelor editate, sau prin intermediul lucrărilor științifice de specialitate, care le-au valorificat. Pornind de la aceste premise, se are în vedere evoluția graduală a problematicii la scară națională și se aduc în atenție modalitățile de inventariere și descriere a sigiliilor formulate în cadrul Comitetului Internațional de Sigilografie, care a funcționat sub acest nume până în 2007 și apoi ca simplă comisie, până în anul 2010, în Consiliul Internațional al Arhivelor. Nu în ultimul rând, prin intermediul exemplelor oferite de portalul Arhivelor Naționale, sunt expuse posibilitățile în materie oferite de aplicație.

Dan Emanoil DOBREANU

Sâmbătă, 14 mai, după-amiaza, Sala mare

Sucesiuni incerte

Cercetarea izvoarelor genealogice pentru vechile familii din țara noastră s-a lovit de multe ori de insuficiența unor surse precise, capabile să asigure reperatele istorice necesare pentru corecta documentare a unor continuități familiale. În cadrul familiei Stroici, care are o primă atestare documentară în anul 1425, există două perioade în cadrul cărora documentele prezintă informații insuficiente pe linie succesorală, în măsură să probeze continuitatea și adevărata identitate a persoanelor în cauză. Un prim interval cu probleme apare în secolul al XVII-lea, când Simion Stroici, neavând urmași, își lasă averea nepoatei sale Safta Prăjescu (1622). Se pune problema, astfel, care sunt ascendenții postelnicului Stroici (menționat documentar în 1689) și ai spătarului Stroici (pomenit într-un document datat 28 august 1700). Un document din 1627, privind pe Lupu, fecior al lui Ionașcu din Sireșel și nepot al lui Simion Stroici, ar putea lămuri această problemă. Continuitatea familiei prezintă încă o problemă, pe care o dezvăluie un document consemnat în *Condica lui Mavrocordat*, în care Dumitrașcu Stroici este amintit ca fiu al lui Stroe mare spătar, fiul lui Dumitrașcu Zmucilă. Lipsa mărturiilor privind modul în care s-a făcut uneori schimbarea numelui de familie a determinat multe discuții contradictorii. Nu a fost înțeles, de exemplu, de ce Dumitru Ion Stroe, fiul lui Dumitrașcu Nacu și al Paraschivei Abaza, și-a schimbat numele de familie în Stroici. Se pot proba însă unele aspecte neconforme cu statutul unei familii a cărei vechime o pune la adăpost de manipulări abuzive, des întâlnite în perioada fanariotă. Problema rămâne deschisă.

Constantin Laurențiu ERBICEANU

Vineri, 13 mai, dimineața, Sala mică

Magistratul Vespasian Erbiceanu (1865–1943)

Gheorghe Erbiceanu (1836–1899), fratele mai vârstnic al academicianului Constantin Erbiceanu (străbunicul autorului comunicării), a avut cu soția Iulia Scriban mai mulți copii, între care cel mai ilustru a devenit Vespasian. Părinții i-au asigurat o educație aleasă. A absolvit studiile liceale la Seminarul Veniamin din Socola, unde, între altele, a învățat limba rusă și astfel a putut urma studiile superioare la Academia de Înalte Studii Teologice și Filozofice din Kiev, luându-și licența în teologie. Vespasian a urmat tradiția Erbicenilor, mai toți cărturari și teologi de seamă, fiind numit, în 1890, profesor la catedra de istorie universală la Seminarul din Socola. A debutat în activitatea științifică prin publicarea unor studii cu caracter sociologic, precum *Încercări critice asupra sociologiei lui Herbert Spencer*, în 1892, sau *Evoluția morală*, apărut în revista „Arhiva” din Iași, condusă de prietenul familiei, A.D. Xenopol. Concomitent, a urmat cursurile Facultății de Drept a Universității din Iași, luându-și licența în 1896. În anul următor, s-a căsătorit la Iași cu Elisa Densușeanu, fiica lui Aron și Elena Densușeanu. Vespasian Erbiceanu a început o carieră de magistrat, devenind judecător la Iași, în 1900, avansând în 1904 în funcția de judecător de instrucție la Tribunalul din Iași, mai apoi preluând postul de prim-președinte al acestuia, în 1910, și îndeplinind, din anul 1914, și funcția de consilier la Curtea de Apel din Iași. Date fiind numeroasele sale publicații, ministrul justiției Toma Stelian i-a solicitat o anchetă specială cu privire la cauzele cumplitei răscoale țărănești în județele din nordul Moldovei. Raportul său a stârnit vâlvă în lumea politică, fiind apreciat și de regele Carol I, dar a rămas ca eseu nepublicat integral, cu excepția unor extrase, fiind considerat prea exploziv. Marele merit al lui Vespasian Erbiceanu a fost contribuția sa, între anii 1918–1923, în chestiunea unificării legislative a Basarabiei cu România. Ulterior, a fost avansat în funcția de consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție, post în care va rămâne până la pensionarea sa, în 1933. Activitatea sa pe tărâmul magistraturii și lucrările științifice publicate i-au deschis calea către Academia Română, care l-a primit ca membru corespondent, în ședința solemnă din 30 mai 1932. După o viață dedicată studiului științelor juridice și administrării dreptății, Vespasian Erbiceanu s-a stins la 27 decembrie 1943.

Despre întemeietorul Pietrei lui Crăciun. Ipoteze și certitudini

Constituită în secolul al XIV-lea, pe un platou înalt care domina zona de confluență a râului Cuejdi cu Bistrița, așezarea de la Piatra lui Crăciun (azi Piatra-Neamț) s-a transformat într-unul dintre cele mai importante centre urbane ale Moldovei. Orașul medieval a fost cunoscut sub numele de Piatra lui Crăciun, în documentele interne până la mijlocul veacului al XV-lea și până la începutul secolului al XVIII-lea, în cele externe. În legătură cu originea întemeietorului, s-au formulat mai multe ipoteze. Susținute mai ales de analize comparative, acestea sprijină fie descendența maramureșeană a lui Crăciun, ca apropiat al descălecătorilor țării, fie apartenența sa la spațiul moldovenesc. În 1431, când casa sa îi era dăruită de domnie mănăstirii Bistrița, el nu mai trăia. Și nu a lăsat nici urmași care să-i continue numele și stăpânirea. De asemenea, memoria locului nu a conservat nicio știre despre cel care a ctitorit Piatra lui Crăciun.

*Ștefan S. GOROVEI**Vineri, 13 mai, dimineața, Sala mică***Neamuri care se duc: Văseștii**

Cu obârșia în Vrancea, coborâtori dintr-o spiță de răzeși din satul Nănești (cu începuturi în secolul al XVII-lea), trei frați Grigoriu au ajuns să trăiască în capătul opus al Moldovei, în ținutul Sucevei. La mijlocul veacului al XIX-lea, fiii lor au reluat numele vechi al familiei, purtat de începătorul spiței, *bătrânul Văsescu*. Cei trei frați au întemeiat trei ramuri, cu evoluții și destine diferite; urmașii lor au trăit în orașele Fălțiceni și Botoșani, ocupând diverse funcții în administrația locală. Dintre băieți, unii au fost oameni politici, militari, juriști (o figură aparte a fost Dimitrie Văsescu, inginer cunoscut ca inventator). Prin femei, aparțin acestui neam scriitorii Nicu Gane și Artur Gorovei, filologul Ion Șiadbei, astronomul Vintilă Șiadbei și alții. Un veac și jumătate a fost suficient pentru ca Văseștii să-și consume existența: astăzi, toate cele trei ramuri sunt stinse în partea bărbătească și numai una mai are reprezentanți de parte femeiască (cu domiciliul în străinătate). Istoria acestei familii a fost doar schițată de Artur Gorovei, ca descendent prin femei și ca soț al Elenei Văsescu.

*Sorin GRIGORUȚĂ**Sâmbătă, 14 mai, după-amiaza, Sala mică***Un chirurg în Moldova veacului al XVIII-lea. Johann Benedict Lochmann**

Cel dintâi chirurg care a profesat și a locuit în Moldova o perioadă mai lungă a venit la Iași abia spre jumătatea veacului al XVIII-lea. Johann Benedict Lochmann, căci despre el va fi vorba în comunicare, a desfășurat în capitala Moldovei o activitate îndelungată și a întemeiat o familie numeroasă. Urmașii săi pe linie masculină au perpetuat practicarea asistenței medicale în Moldova, ca farmaciști, mai bine de un secol. O primă încercare de sintetizare a informațiilor referitoare la familia Lochmann aparține farmacistului Aurel Scurtu, cel care, în paginile almanahului „Hygiea”, a strâns laolaltă ceea ce a putut afla despre membrii acestei familii. Mult mai precise și mai detaliate sunt datele reunite de Vasile Mihordea în articolul privitor la activitatea de „agenți politici” ai domnilor Moldovei desfășurată, de-a lungul timpului, de chirurgul Lochmann și de fiii săi. Mărturiile documentare păstrate ni-l dezvăluie pe Johann Benedict Lochmann ca un abil cunoscător al artei diplomatice, dar mai cu seamă ca un bun practician al celei chirurgicale, fapt pentru care amintirea lui „Locman gerah”, cum era numit de contemporani, era încă vie spre mijlocul secolului al XIX-lea, „ca cel mai ales întri doftorii de aicea pe vremea aceia”.

*Ioan-Augustin GURIȚĂ**Joi, 12 mai, după-amiaza, Sala mare***Arhieri titulari din Moldova secolului al XIX-lea. Contribuții prosopografice**

Veniți din spațiul ecleziastic grec încă din veacul al XVII-lea, arhierii titulari sunt o prezență constantă în Moldova și Țara Românească, până la finele secolului al XIX-lea. Hirotoniți pentru scaune episcopale istorice ale patriarhiilor apostolice, aceștia, neavând practic o eparhie, viețuiau și slujeau în țările ortodoxe, fără să acceadă la demnitatea de episcop eparhial. Dacă la început erau selectați dintre clericii greci, în secolul al XIX-lea are loc o „naționalizare” a acestei demnități, fiind sfințiți pentru scaunele titulare

vacante membri ai unor familii românești importante, precum Beldiman, Bobulescu, Burghela, Chițulescu, Cuza, Hermeziu, Miclescu, Racoviță, Romano, Scriban, Stoenescu, Suhopan, Șendrea etc.; acesta este un argument în plus pentru susținerea unor mai vechi concluzii legate de originea socială a înaltului cler monahal. Mulți dintre acești episcopi titulari vor fi promovați, în special după 1859, ca locuitori sau ca mitropoliți ori episcopi la București și Iași, respectiv la Buzău, Râmnic, Argeș, Roman, Huși și Dunărea de Jos.

Ioan-Augustin GURIȚĂ

Vineri, 13 mai, după-amiaza, Sala mare

Membri ai familiei Mavrocordat în slujba Bisericii (secolele XVII–XVIII)

Dintre membrii familiei Mavrocordat nu s-au ridicat doar domni, dragomani sau dregători, ci unii au fost rânduiți în diferite demnități ecleziastice, chiar și clericale. Cei mai mulți dintre aceștia au activat în preajma administrației Patriarhiei Constantinopolului, ocupând poziții importante; de asemenea, reprezentante ale familiei au fost soții ale unora dintre funcționarii din preajma arhiepiscopului „cetății lui Constantin”. În alte cazuri, unii au deținut demnități ecleziastice sacramentale, așa cum a fost, de exemplu, cazul unuia dintre frații Elenei Mavrocordat (soția lui Grigorie Callimachi), Ioan, călugărit cu numele Ieremia și sfințit ca mitropolit al Vidinului, numit, ulterior, mitropolit al Calcedonului, al nouălea scaun în ierarhia Patriarhiei Ecumenice. De asemenea, mai sunt și alte exemple, dezvoltate pe larg în cadrul comunicării.

Marian HORVAT

Vineri, 13 mai, dimineața, Sala mare

Genealogia familiei nobiliare de Dolha din Maramureș (secolele XIV–XVI)

Evoluția și caracteristicile nobilimii românești din Hațeg-Hunedoara și Banat au fost cercetate în detaliu de istoricii români, însă situația nobilimii românești din Maramureș s-a bucurat prea puțin de atenție în istoriografia noastră. Prin urmare, o analiză a genealogiei unei familii importante din cadrul comitatului reprezintă o contribuție utilă pentru cunoașterea unor aspecte mai puțin cercetate din evoluția elitei locale.

Scopul cercetării este acela de a construi arborele genealogic al familiei de Dolha în secolele XIV–XVI, despre care avem destule informații, de a identifica prima atestare a familiei, originea, cum se reflectă statutul social în politica ei matrimonială și scopurile din spatele înrudirilor căutate: alianțe politice, încercarea de a obține unele posesiuni, puterea tradiției etc. În cadrul cercetării, este întreprinsă și o analiză a numelor din această familie nobiliară, pentru a surprinde tradiția culturală și, eventual, etnia și confesiunea.

În ce privește metodologia, autorul construiește arborele genealogic al familiei și folosește metoda cantitativă, pentru a evidenția numărul de căsătorii cu fiice de nobili din mediul local, în funcție de puterea funciară a tatălui fetei etc.

Cătălin HRIBAN, Sorin IFTIMI

Sâmbătă, 14 mai, dimineața, Sala mică

Noul armorial universitar ieșean. Creație și compromis fericit

După adoptarea, în 2001, a stemei Universității „Alexandru Ioan Cuza”, a urmat un proces de durată în care alte două instituții de învățământ superior din Iași și-au heraldizat identitatea, universitățile Tehnică și Agronomică. Odată deschisă calea, Senatul Universității „Alexandru Ioan Cuza” a decis ca toate facultățile să-și heraldizeze identitatea vizuală, cu ocazia aniversării a 150 de ani de existență a Universității. Acest proces creativ și de comunicare a fost întreprins de autorii prezentei comunicări, care prezintă elementele sistematice ce au stat la baza elaborării proiectelor de stemă ale universităților Tehnică și Agronomică și ale facultăților Universității „Alexandru Ioan Cuza”, pornind de la creația heraldică din 2000–2001, ca și logica „productivă” și tribulațiile comunicării cu beneficiarii proiectelor de stemă.

Case și ctitorii ale familiei Mavrocordat din Moldova

Mavrocordații au marcat istoria arhitecturii românești mai ales prin realizările lor din Țara Românească, venite ca o desăvârșire a arhitecturii epocii fanariote (asimilate, de obicei, cu „stilul Brâncovenesc”). Comunicarea urmărește să ofere o privire de ansamblu asupra reședințelor familiei Mavrocordat din Moldova (casele din Iași, Botoșani și Vaslui), unele restaurate, altele dispărute. Sunt trecute în revistă și bisericile zidite sau înnoite de membrii familiei Mavrocordat, precum cele de la Buznea, Hărpășești, Miroslava, din județul Iași, și catedrala episcopală de la Huși. Acest demers vine să întregască istoria familiei Mavrocordat cu aspecte mai puțin cunoscute, care au reținut în mai mică măsură atenția cercetătorilor.

Dan D. IONESCU*Joi, 12 mai, după-amiaza, Sala mică***Între actualitate și realitatea documentelor: preliminarii la reconstituirea genealogiei neamului Berleștilor din județele Ilfov, Ialomița și Călărași**

Comunicarea prezintă o parte dintre rezultatele cercetării întreprinse de autor asupra strămoșilor materni și paterni ai soției, Simona Ionescu, n. Berlescu. În urma investigațiilor întreprinse, a reieșit că au existat cel puțin trei familii Berlescu: o familie de boieri de țară (moșneni) în județul Gorj, originară din satul Berlești, o altă familie boierească din județele Ilfov și Ialomița (din satele dispărute Ber(i)lești – cel puțin două sate) și o a treia familie de întreprinzători din București, de origine evreiască.

Cercetarea a inclus actele publicate, din secolul al XVI-lea, despre Berleștii din județul Gorj, răspândiți și în satele din preajmă, Bălănești, Jupânești, Licurici, Logrești (Țârgu Logrești), dar și documente – edite și inedite – despre Berleștii din județele Ilfov și Ialomița, începând din a doua jumătate a veacului al XVI-lea. O parte dintre acestea din urmă au fost valorificate de regretatul genealogist Dan Pleșia, cu prilejul întocmirii celei dintâi monografii a Mănăstirii Gruiu, amplasată la 6-7 km de fostul Schit Turbatele și la aproximativ 10 km de Mănăstirea Snagov. În acest areal a existat un sat Ber(i)lești, azi dispărut, a cărui vatră a fost înglobată în actualul sat Gruiu. Un alt sat Ber(i)lești este amintit în documente mai jos, pe firul Ialomiței, în aceeași perioadă (finele secolului XVI – începutul secolului XVII), în preajma actualului municipiu Slobozia, dar a dispărut în intervalul 1820–1835, vatra sa fiind mutată pe teritoriul actualului sat Sudiți, situat pe malul drept al Ialomiței. Din documentele identificate și valorificate de autor, a rezultat că în satul Ber(i)lești au existat mai mulți boiernași Berlescu, ctitori ai unui schit, la marginea pădurii Berlești-Popești, în lunca Ialomiței – cu hrisov de întărire de la Șerban Cantacuzino –, dar și donatori la Mănăstirea Slobozia lui Ianache (din municipiul Slobozia) și la Așezămintele Brâncovenesti (moșiile Mătăseasca și Buciumeanca). Alte informații documentare cercetate privesc diverse legături ale Berleștilor – în primul rând ale celor din actuala comună Sudiți – cu arealul fostului Oraș de Floci și cu Hârșova. Legătura genealogică dintre Berleștii ctitori la Mănăstirea Gruiu și cei din Sudiți (fost Berlești) a fost dedusă din actele păstrate privind proprietățile lor din Țârgul Dinlăuntru din București, dar și din acelea privind cele din Mătăsești, Buciumeni, Domnești și Berlești (azi Sudiți), coroborate cu tradiția păstrată în familia Berlescu. Autorul a identificat și o serie de documente topo-cadastrale privind o ramură a Berleștilor așezată în București, imediat la vest-nord-vest de Mănăstirea Antim, probabil aceeași cu nucleul principal al familiei, donator la Așezămintele Brâncovenesti.

Cercetarea nu a reușit, însă, să identifice documente care să certifice legătura dintre Berleștii din prima jumătate a veacului al XIX-lea și cei din primele două decenii ale secolului al XX-lea.

Ionela-Liliana IONESCU*Joi, 12 mai, după-amiaza, Sala mică***Bunica Emilia Bădărău, neam de răzeși**

Nu mai țin minte cum era bunica maternă Emilia, născută Bădărău, din satul Bădărăi, pentru că s-a prăpădit când eram prea mică să mi-o pot aminti. Aș putea s-o descriu, însă, din spusele fraților ei mai mici, pe care cu drag mi-i aduc aminte: Pătrașcu Bădărău, Maria și Elena, învățători cu toții, și Ștefan, care a murit înainte de vreme. Bunica avea un temperament dârz, pe care îl arăta cu o oarecare mândrie, pentru că această trăsătură de caracter a ajutat-o să treacă prin război, foamete și confiscarea averilor. Frații bunicii au știut să-mi transmită simțul proprietății și cultul pentru pământ (doar erau neam de răzeși, cu terenuri sub formă

de fâșii înguste și lungi, străjuite de alte fâșii de pădure). Respectul față de oameni făcea parte din cartea lor de vizită, ca și respectarea tradițiilor și a bisericii. În satul în care s-au născut, Bădărăi, există o mică bisericuță din lemn, care se spune că a fost ridicată pe ruinele alteia, din timpul lui Ștefan cel Mare. În familie a existat o înțelegere, de la străbunica Natalia, ca Emilia, adică bunica, să nu se ducă la școală, dar să primească pământ, iar ceilalți frați să meargă la școală și să primească mai puțin pământ. Ei mă luau întotdeauna la întrebări din gramatică și limba română, ca să nu mă fac de râs la școală. Când răspunsurile nu erau pe măsură, mă dojeneau, iar eu, ca să scap de alte interpelări, îi întrebam cum era bunica și cum a murit bunicul, cum a fost luat prizonier de sovietici, în anul 1944, și bătut, apoi cum i-au tăiat limba, pentru ca, în drum spre Siberia, să-și dea obștescul sfârșit.

Răzvan IONESCU-BATTA

Joi, 12 mai, dimineața, Sala mare

O linie dinastică inexistentă: Pârâianu-Bassaraba

În anul 2007, postul de televiziune ProTV furniza o știre spectaculoasă: „Un sibian de 50 de ani susține că este urmaș al lui Basarab I”. Vestea, transmisă într-o emisiune de mare audiență, a atras atenția autorului în mod deosebit, întrucât auzise de acest domn cu câțiva ani înainte, însă prin 2004 el se prezenta doar ca „mare boier”. Surprins de ascensiunea pe scara nobiliară și aflând că se prezenta și în străinătate drept „Prinț Bassaraba”, autorul a încercat să înțeleagă pe ce se bazează aceste afirmații. După demersuri nu foarte simple, domnul Marius S. Pârâianu i-a pus la dispoziție, prin intermediari, un text în limba engleză, denumit impropriu „Genealogical Tree”, care s-a dovedit o înșiruire de afirmații inexacte și parțial coerente, amestecate cu date istorice incomplete. Comunicarea analizează materialul ce încearcă să justifice construcția genealogică. Analiza a cuprins nu numai verificarea atentă a „documentației”, ci și numeroase convorbiri cu membri ai vechilor familii boierești, precum și cu reputați istorici, care au infirmat, chiar vehement, ipoteza contemporanului nostru sibian. Concluziile sunt importante atât pentru cei din țară, care ignoră ce au învățat la orele de istorie, dar și pentru credulii/naivii din străinătate, care acordă onoruri necuvenite „urmașului de os domnesc”.

Filip-Lucian IORGA

Sâmbătă, 14 mai, după-amiaza, Sala mică

România în timpul Marelui Război, prin ochii unui italian împământenit. Mărturia inedită a inginerului Iginio Vignali

Cercetările din cadrul proiectului *Memoria elitelor românești*, conceput și lansat în 2009 de autor, l-au condus către zeci de urmași ai familiilor boierești românești și l-au ajutat să descopere numeroase documente inedite, printre care și câteva jurnale și memorii, care ne oferă date noi despre Primul Război Mondial, evenimentul fondator al lumii în care trăim, al cărui centenar este marcat în întreaga lume.

Una dintre aceste mărturii inedite despre începutul Marelui Război în România îi aparține lui Iginio Vignali, inginer și arhitect italian, născut în 1866 la Traversetolo, în regiunea Parma, și mort la București, în 1925. Născut într-o familie italiană care își urmărea genealogia până în secolul al XVI-lea, Iginio Vignali s-a instalat la Iași, în 1903, a obținut împământenirea și s-a căsătorit cu Sofia Tuduri, urmașa unor vechi familii de boieri moldoveni, fiica juristului Ion Tuduri (la rândul lui, fiul lui Alecu Tuduri) și a Sevastiței, născută Gane (sora tatălui scriitorului Constantin Gane). În timpul Primului Război Mondial, Iginio Vignali a redactat, în limba italiană, între 15/28 august 1916 și 7/20 februarie 1917, o serie de scrisori adresate fiului său cel mai mare, din prima căsătorie, Gino, aflat în Italia. Scrisorile nu au ajuns la timp la destinatar, din cauza cenzurii care interzicea corespondența în limbi străine, cu excepția francezei. Dar, strânse laolaltă, ele constituie un adevărat jurnal al începutului Marelui Război pentru România, denumit ulterior de Vignali *Mie memorie e appunti (Memoriile și însemnările mele)*. Versiunea jurnalului la care autorul a avut acces face parte din arhiva Despinei Skeletti-Budișteanu, nepoata lui Iginio Vignali, și are 76 de pagini dactilografiate. Relatarea prezintă un interes deosebit, fiind făcută „la cald”, chiar în timpul desfășurării evenimentelor, venind de la un străin care putea privi lucrurile „din afară” și fiind scrisă fără rețineri, pentru că, de la un moment dat, autorul și-a dat seama că nu va putea trimite scrisorile prin poștă, din cauza cenzurii, și a dat frâu liber opiniilor sale.

În jurul curților de la Viziru-Brăila – istorie și genealogie (1829–1920)

O întâmplare, solicitarea clasării ca monument istoric a sediului APIA (Agenția pentru investiții în agricultură) de la Viziru, județul Brăila, dezvăluie, dintr-o dată, în jurul ruinatelor curți dintr-o margine de sat a Bărăganului, succesiunea unor stăpâniri legate de marile nume ale Fanarului târziu, Ipsilanti, Vogorides și Caradja, de boierimea moldoveană, Conachi, munteană, Băleanu, și de cunoscuți reprezentanți ai aristocrației veneto-levantine, conții de Roma.

Comunicarea urmărește mai întâi momentul implantării familiei unuia dintre descendenții principelui Constantin Ipsilanti în Bărăganul Brăilei, sub pulpana administrației militare rusești, în vremea războiului de la 1828–1829 și a ocupației de până la 1834, croindu-și o întinsă proprietate în noul județ al Brăilei, la Vizir Câșla (Câșla Vizirului), devenită satul Viziru. Această proprietate apare mai întâi în *Catagrafia obștească a Țării Românești de la 1831*.

Printr-o alianță matrimonială, posesiunea marelui domeniu de la Viziru al familiei Ipsilanti, stabilită în ramura de care ne ocupăm în Grecia, a trecut în deceniul șapte al secolului al XIX-lea în familia conților de Roma, de la începutul secolului al XVII-lea între nobilii insulei Zante, parte a imperiului maritim al Venetiei. Legăturile matrimoniale ale familiei conților de Roma așezați la Viziru se vor întinde în familiile marelui vornic al Moldovei Costachi Conachi, ale omologului său mai tânăr din Țara Românească, Emanuil Băleanu de la Bolintinul din Deal, și Caradja. După documente inedite de familie, se adaugă acestor legături genealogice ale conților de Roma de la Viziru noi înrudiri, colaterale, cu familiile Stamatini și Dăscălescu, din învecinatele județe Râmnicul Sărat și Putna, într-o încercare, deopotrivă, de împământinare și de rotunjire a averii. Simptomatic, odată cu prezența la Viziru a contelui Pierre de Roma, ajuns și deputat de Brăila în Parlamentul României, și alți membri ai familiei zantiote își leagă existența de marele emporiu al comerțului României de la Dunărea de Jos.

Din ruinele de astăzi ale curților de la Viziru, prin cercetarea și redarea înfățișării lor de odinioară, ca și a conacului neogotic ridicat de contele Pierre de Roma, se încearcă și reconstituirea mediului familial existent aici până la exproprierea totală a proprietății, după Primul Război Mondial. Transformarea curților și a domeniului lui Robert de Roma de la Viziru într-o Școală de agricultură a dus la dezafectarea capelei. Ocupația sovietică și instaurarea regimului comunist au provocat degradarea rapidă a parcului și instalarea în conac a unei școli, iar în prezent a sucursalei brăilene APIA. Din fericire, clădirea conacului conților de Roma din deceniul șapte al secolului al XIX-lea își păstrează încă trăsăturile originale și clasarea sa, împreună cu a resturilor parcului istoric, a zidului de incintă cu monumentale porți din fier forjat, va fi asociată cu această secvență genealogică, dintr-un șir care începe în veacul al XIV-lea și continuă și în zilele noastre.

Nicolae și Constantin Mavrocordat, domni fanarioți ?

Sunt mulți ani de când, pe urmele lui V. A. Urechia, Constantin Erbiceanu și, mai ales, ale lui Nicolae Iorga, am încercat să repun în discuție chestiunea schimbării ce se va fi petrecut în Moldova și Țara Românească la 1711 și, respectiv, 1716, prin instaurarea unui nou regim, denumit *fanariot* sau chiar *turcofanariot*, extins pe o perioadă de mai bine de un secol, și care, într-o însemnată parte a sa, a coincis domniilor lui Nicolae și Constantin Mavrocordat. Apariția anul trecut a celei de-a doua ediții, de care m-am îngrijit, a cărții regretatului Florin Constantiniu, *Constantin Mavrocordat. Reformatorul*, precum și alegerea Mavrocordatilor ca una dintre temele Congresului de genealogie și heraldică, acum, la 300 de ani de la debutul „regimului fanariot” în Țara Românească, îmi oferă prilejul de a relua această discuție, insistând asupra aspectelor genealogice și ale unei subdiscipline actuale a științelor politice și, aș crede, deopotrivă a genealogiei, psihologia politică.

Reconstituind originea și viața lui Nicolae Mavrocordat, în definirea sa ca începător al regimului de la 1711/1716, o primă anomalie apare prin guvernarea sa în Moldova, de la 1709 la 1710, ca domn pământean și surprinzătoarea sa metamorfoză, la 1711, ca fanariot. Conștienți de deficiența cronologică a demonstrației, atât Florin Constantiniu cât și academicianul Andrei Pippidi, pe urmele lui Eugen Stănescu, au teoretizat existența „prefanariotismului”, căruia, al doilea dintre autorii citați, îi și stabilește începutul odată cu domnia lui Mihnea al III-lea, la 1659. Desigur că astăzi, în vremurile „istoriei prin concepte”, nu ar trebui să acordăm atenție, sau chiar nicio atenție, scheletului cronologic, dar domnia lui Mihail Radu (Mihnea al III-lea) în Țara

Românească începe la 1658, iar încheierea războiului principatelor carpato-dunărene cu Poarta otomană s-a produs abia la 1662/1664, când, cu adevărat, s-a produs o transformare a statutului politic internațional al țărilor române.

Cât privește presupusa schimbare de la 1711 și 1716, modificările statutului internațional și ale regimului intern al principatelor Moldovei și Țării Românești sunt, la o atentă analiză, cu totul ne semnificative. Mai mult, așa cum intuiuse demult Nicolae Iorga, agresivitatea irațională a marelui vizir Silahdar Damat Ali pașa (1713–1716) a provocat, *pentru păstrarea vechiului raport al Țării Românești cu Poarta otomană*, o adevărată „restaurație brâncovenească”, operată de Ioan Mavrocordat, personalitate marcantă a istoriei românești a anilor 1712–1719, suveran ignorată în istoriografia noastră recentă. Cu toate acestea, săpăturile arheologice din anul 2014 pentru scoaterea din mormânt a osemintelor lui Constantin vodă Brâncoveanu, relevând contingenta mormântului martirului domn cu acela al lui Ioan vodă Mavrocordat, ar fi trebuit, desigur, să dea de gândit.

Identificarea genealogică a elitelor decedente în prima jumătate a secolului al XVIII-lea permite și ea înlăturarea presupusei soluții de continuitate în istoria Principatelor Române la 1711 și 1716. Singura diferență rămâne, așadar, originea greacă a Mavrocordaților.

În ceea ce-l privește pe Constantin Mavrocordat, după monumentală *Grandes familles de Grèce, d'Albanie et de Constantinople*, datorată onorului nostru coleg Mihail Sturdza, fiul lui Nicolae vodă s-a născut la București la 27 februarie 1711, deci pe pământ românesc, și până la vârsta de 8 ani a stat aproape în exclusivitate în Moldova, Țara Românească și Transilvania, iar până la mijlocul secolului al XVIII-lea a fost aproape neîntrerupt în scaunele domnești de la București și Iași. Formarea sa, desigur sub influența cultului său tată, a preceptorilor săi și livrescă se face însă cu precădere în mediul românesc, infirmându-se și astfel presupusul produs al Fanarului.

Adevărata schimbare de regim intern se produce din deceniul cinci al secolului al XVIII-lea, odată cu efectele reformelor mavrocordătești, în circumstanțele posterioare devastărilor provocate de războiul ruso-austro-otoman de la 1736–1739, spre a se definitiva și sub raportul statutului politic internațional al Principatelor Române după noua conflagrație ruso-otomană de la 1768–1774 și pacea de la Kuciuk-Kainardji.

Constantin ITTU

Sâmbătă, 14 mai, după-amiaza, Sala mare

Istorie și heraldică în monumentul dedicat Mariei Theresia la Viena (*Maria Theresia Denkmal* – 1888)

Monumentul Mariei Theresia a fost ridicat cu intenția de a fi un *simbol al puterii* imperial-dinastice în Monarhia Dunăreană, așa cum mai este cunoscut Imperiul Habsburgic. Inaugurat în 1888, monumentul este dedicat împărătesei care a domnit între 1740 și 1780. Motivele istorice care au determinat edificarea lui au ținut de evoluțiile politico-militare și naționale de la mijlocul secolului al XIX-lea, o serie de pierderi teritoriale și înfrângeri militare, care au avut drept consecință o dramatică schimbare în politica internă, prin apariția Dualismului Austro-Ungar din 1867. Insuccesele menționate au erodat din interior monarhia și riscu să o erodeze în continuare, iar, ca vector de contrapondere, factorii politici au apelat la sentimentele de patriotism și glorificare a trecutului, un exemplu în acest sens fiind *Maria Theresia Denkmal*. Monumentul are, pe cele patru laturi ale soclului, reliefuri tematice cu personaje importante din timpul domniei împărătesei: consilierii (în frunte cu cancelarul principe von Kaunitz), demnitarii din administrație (unde întâlnim figura guvernatorului Transilvaniei, Samuel baron von Brukenthal), militarii (unul dintre ei fiind Franz – de fapt, Ferenc – Leopold conte von Nádasdy auf Fogaras), respectiv oamenii de știință și artiștii (precum medicul Gerard baron von Swieten, care i l-a recomandat baronului von Brukenthal pe studentul în medicină Samuel Hahnemann – viitor părinte al homeopatiei – și care va deveni astfel primul custode al Bibliotecii Brukenthal, între 1777 și 1779).

Acesta fiind cadrul, autorul și-a propus să abordeze în comunicare problema stemelor heraldice ale unora dintre personalitățile din vremea Mariei Theresia, de asemenea manieră încât istoria să se împletească armonios cu heraldica, iar regionalismele cu lumea central-europeană.

**Georg Michael Gottlieb von Herrmann (1737–1807),
un important demnitar și istoric sas din secolul al XVIII-lea**

Comunicarea își propune să prezinte viața și activitatea lui Georg Michael Gottlieb von Herrmann, care a ocupat demnități importante atât la Sibiu, cât și în orașul său natal, Brașov, și care, datorită scrierilor sale, este considerat primul istoric modern al sașilor.

Familia celui care face obiectul comunicării este originară din Württemberg, a trecut prin Ungaria Superioară, iar străbunicul lui s-a stabilit la Brașov unde, între 1646 și 1660, a fost jude al orașului. Atât bunicul, cât și tatăl lui Georg Michael Gottlieb au fost înalți funcționari la Brașov. Dând dovadă de o precocitate intelectuală ieșită din comun – la șase ani cunoștea bine limba latină și începuse deja studiul limbilor greacă și ebraică – Georg Michael Gottlieb a fost educat numai de profesori particulari. Când urma să plece la studii în străinătate, izbucnirea unei epidemii de ciumă i-a zădărnicit planurile. Și-a început activitatea profesională la Sibiu, în 1758, în cadrul unui organism nou înființat, *Directorium oeconomicum*, iar după desființarea acestuia, în 1762, s-a întors la Brașov, oraș în serviciul căruia se va afla până în 1799. În 1764, s-a căsătorit cu Susanna Sofia von Heydendorff, sora consilierului gubernial Michael von Heydendorff și verișoară a baronului Samuel von Brukenthal. În numai doi ani, 1801 și 1802, Georg Michael Gottlieb von Herrmann a redactat importanta sa operă istorică, *Das alte und neue Kronstadt* („Vechiul și noul Brașov”), în trei volume, care nu reprezintă numai istoria orașului său natal din cele mai vechi timpuri și până în 1800, ci o istorie a etniei cu care s-a identificat.

*Gheorghe LAZĂR**Vineri, 13 mai, dimineața, Sala mare*

Neamul boierilor din Drugănești

În 1672, în contextul tulburare al sfârșitului domniei lui Antonie vodă din Popești și urmărind să împiedice numirea pe tronul Țării Românești a unui domn ostil lor, Cantacuzinii au luat în calcul și posibilitatea susținerii candidaturii marelui vornic Gheorghe din Drugănești. Această opțiune a puternicei familii Cantacuzino nu era deloc întâmplătoare, dacă avem în vedere fie și numai faptul că fiica prezumtivului candidat, Bălașa, devenise soția marelui agă Matei Cantacuzino. Având drept punct de plecare acest eveniment de natură politică, dar și legăturile de rudenie cu familia Cantacuzinilor, ne propunem să reconstituim în comunicare istoricul și genealogia acestei familii de boieri, ale cărei începuturi pot fi plasate în primele decenii ale secolului al XVII-lea. Deși destinul i-a hărăzit mai sus-amintitului mare vornic să joace un anumit rol, chiar dacă episodic, în jocurile politice din ultima parte a secolului al XVII-lea, continuitatea familiei Drugănescu a fost asigurată însă de către descendenții fratelui său, Tudor (amintit în documente ca deținând dregătorii mărunte), dintre care sunt amintiți căpitanul Preda – cel „înstrăinat” în Europa „pentru învățătură” și redat cu perucă, după moda occidentală, în tabloul votiv din biserica din Drugănești (azi sat Stoieniști, jud. Giurgiu) – și fiul său, Scarlat, care a deținut mai multe dregătorii în divanul țării și a fost ctitorul bisericii din Rătivoiești.

*Lucian-Valeriu LEFTER**Vineri, 13 mai, dimineața, Sala mică*

Tabla de strămoși din Zăpodeni

Comunicarea prezintă generațiile și neamurile răzeșești din Zăpodeni care compun tabla de strămoși a autorului. Trecerea în revistă a generațiilor care l-au precedat a fost posibilă datorită stării civile, începând cu anul 1864, însă reconstituirea liniilor genealogice a putut atinge, în mod detaliat, primii ani ai secolului al XIX-lea. Cu toate acestea, începuturile unor neamuri răzeșești sunt atestate încă din secolul al XVII-lea.

*Antoaneta MACOVEI**Sâmbătă, 14 mai, dimineața, Sala mare*

Vornicul Moțoc – existență spectaculoasă în istorie și literatură

Comunicarea caută un răspuns la o problemă incitantă, legată de trecerea existențială a vornicului Moțoc prin istorie și literatură, judecată când negativ, când encomiastic, dar niciodată neglijată. Firesc, se

poate pune întrebarea: ce a determinat această dublă percepție – una istorică, alta literară – uneori cea din urmă făcând concurență imaginii reale a aceluși bărbat războinic, „făcător de regi”? Intervenția propusă are în vedere structura acestui personaj literar, creat „în viziunea lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, sub zodia romantismului”, acaparantă, de altfel, pentru orice artist. Prezența lui populează, aproape obsesiv, poezia, romanul și chiar dramaturgia hasdeiană (*Răposatul Postelnic*). Cunoscător avizat al secolului al XVI-lea românesc, scriitorul ne-a lăsat, după C. Negruzzi, un prototip al semeției boierimii autohtone („cu plecat fruntea, un Moțoc nu moare !”), expresie a unei vieți năvalnice, trăitoare în frământata noastră istorie.

Vasile MALANEȚCHI

Joi, 12 mai, dimineața, Sala mică

Considerații despre condiția existențială, obârșia socială și statutul episcopal ale lui Amfilohie Hotiniul

Într-un studiu început mai demult și din care abia de curând a fost publicat un fragment, autorul a identificat numele de mirean al episcopului Amfilohie Hotiniul. Acesta apare într-o prescripție emisă de contele feldmareșal Piotr Alexandrovici Rumeanțev, guvernator imperial, la vremea sa, în Ucraina și comandant-șef al armatei țariste care a operat pe teritoriul Moldovei, în timpul războiului ruso-turc din anii 1767–1774. Deși publicat o dată, la Chișinău, documentul respectiv nu a fost citit cu atenția cuvenită și, urmare a acestui fapt, a rămas nevalorificat. În misiva citată, apelativul ierarhului este consemnat cât se poate de clar, „episcopul de Hotin Anfilohie Orlea”, iar depeșa era adresată, la 14 ianuarie 1770, brigadierului Meder, comandant al Cetății Hotin, căruia i se cerea să-l sprijine pe episcopul Dosoftei la luarea în primire a eparhiei Hotinului. În același timp, lui Meder i se dădeau indicații ferme și cu privire la „sus-menționatul episcop al Hotinului Amfilohie”, care urma să fie anunțat de necesitatea prezentării sale „la mitropolitul Gavriil, în Iași, așa cum mi-a cerut-o acesta în scrisoarea sa”.

Așadar, numele Orlea: din ce stare socială provenea purtătorul lui, episcopul Amfilohie Hotiniul; care îi era prenumele înainte de intrarea în monahism; care a fost condiția existențială a arhierului și, în fine, de ce statut episcopal a avut parte ?

Alexandru Ștefan MIHĂILESCU

Sâmbătă, 14 mai, dimineața, Sala mare

Aurel Racovitză: un descendent necunoscut al familiei domnești sau un caz de impostură genealogică?

Comunicarea se referă la o „dilemă genealogică” născută de o serie de publicații recente, care vorbesc despre un descendent necunoscut al familiei boierești și domnești a Racovițeștilor. E vorba despre un articol publicat de Dumitru Manolache în ziarul „Lumina” și despre cartea *Generalul de brigadă Aurel Racovitză*, scrisă de Alexandru Cristian Racovitză și Ioana Andreea Pânzar, publicată de Editura Flondor, Rădăuți–Cernăuți, în 2007. Comunicarea prezintă motivele care pun sub semnul întrebării această presupusă descendență. Sunt scoase în evidență, în cele două publicații, informații eronate ce privesc genealogia familiei și faptul că lipsesc actele de stare civilă care să demonstreze afirmațiile susținute. Eronate sunt informațiile cu privire la apariția numelui Racoviță în familia Cehan, greșit e notat și anul în care Mihalache Racoviță, presupusul ascendent al lui Aurel Racovitză, a fost numit mare dragoman al Porții, lipsită de temei este și afirmația că marele savant Emil Racoviță, arătat ca văr de-al treilea al generalului, ar fi descins tot din Mihalache Racoviță, când e binecunoscut faptul că savantul nu era urmaș al ramurii domnești a familiei, el fiind descendent, în linie directă, al fratelui tatălui domnitorului Mihai Racoviță-Cehan. Aspectul cel mai frapant pentru autor este faptul că nu e amintită nicăieri, ca sursă genealogică, cartea din 1942 a generalului Racovitză-Cehan, *Familia Racovitză-Cehan – Genealogie și istorie*. Comunicarea propune și o posibilă origine a „imposturii genealogice”. E adus în atenție faptul că principele Alexandru Racovitză, străbunicul autorului, a intentat în epocă un proces unui domn ce purta același nume de familie, proprietarul farmaciei *La Racovitz*, devenită ulterior *La Racovitză*, pentru furt de identitate/nume. Chiar dacă principele a pierdut procesul, pe motiv de uzucapiune, totuși persoana dată în judecată nu a demonstrat că ar fi fost urmașă a familiei domnești, ci doar că avea dreptul să folosească numele de familie.

Mavrocordații: o dinastie !?

Comunicarea caută să identifice metodele prin care familia Mavrocordat a încercat, în deceniile al doilea și al treilea ale secolului al XVIII-lea, să-și impună monopolul asupra funcțiilor de domni ai țărilor române și dragomani ai Porții. Numit domn, mai întâi al Moldovei și apoi al Țării Românești, în momente de mare restriște, Nicolae Mavrocordat, socotit a fi cel dintâi domn fanariot, a căutat să-și legitimizeze domnia și pretențiile dinastice prin invocarea unei înrudiri îndepărtate cu vechea dinastie domnitoare din Moldova și printr-o politică matrimonială extrem de eficientă. Concomitent, Mavrocordații s-au străduit să păstreze demnitatea de mare dragoman al Porții pentru membrii familiei lor. După numirea lui Nicolae ca domn al Moldovei, în 1709, mare dragoman este numit fratele său, Ioan, iar după ce acesta ajunge domn al Țării Românești, în 1716, mare dragoman este numit nepotul lor, Grigore Ghica. Pe termen lung, pretențiile Mavrocordaților s-au dovedit nerealiste, mai cu seamă din cauza lipsei descendenților pe linie masculină la vârsta majoratului, în momentele cheie ale schimbărilor de generație. În multe privințe, credem că începuturile epocii fanariote stau sub semnul puterii extraordinare a familiei Mavrocordat, dar și a neputinței boierimii din țările române de a le opune candidați puternici. Tocmai din acest motiv, unii istorici au considerat că regimul fanariot a fost la începutul său un regim al Mavrocordaților.

Radu MOȚOC

Vineri, 13 mai, dimineața, Sala mică

„Amprente” genealogice ale familiei Moțoc

Cele mai cunoscute și valoroase „amprente” ale unei familii pot fi considerate cele legate de ctitorii, testamente, pietre funerare și arborele genealogic. Dar lista poate fi continuată și cu alte „amprente”, într-o gamă destul de diversificată. Printre acestea, semnalăm următoarele: monograme pe tacâmuri și bijuterii; *ex-libris*-uri pe note muzicale și cărți; autografe, fotografiile vechi de familie; documente oficiale, precum pașaportul, livretul militar, permisul de vânatoare; medalii; facturi nominalizate emise la achiziția unor obiecte; țesături brodate cu informații genealogice etc. Inventarierea acestor „amprente” sugerează intenția de păstrare a lor din generație în generație, ca o dovadă de continuitate firească a unei familii.

Elisabeta NEGRĂU

Joi, 12 mai, dimineața, Sala mare

O Genealogie pierdută a lui Constantin Brâncoveanu.**Despre reprezentarea voievodului Basarab Laiotă în pronaosul bisericii Mănăstirii Hurezi**

Strămoșii Basarabi ai lui Constantin Brâncoveanu au fost, la comanda domnitorului, redați pe larg în pictură în pronaosul mării sale ctitorii, biserica Mănăstirii Hurezi, construită în 1692 și terminată de pictat la 30 septembrie 1694. Înșiruirea voievozilor în pictura pronaosului Hurezilor – Basarab Laiotă, Neagoe Basarab, Matei Basarab, Radu Șerban, Constantin Șerban, Șerban Cantacuzino – este cea a filiației Dăneștilor, continuată prin Craiovești, din a căror ramură din Brâncoveni domnitorul Constantin Brâncoveanu provenea după tată, și prin cea din Coiani, continuată prin Cantacuzini, din care descindea mama sa. Însă, rațiunea prezenței lui Laiotă Basarab, fiul voievodului Dan al II-lea, în tabloul genealogic de la Hurezi, ca primul domnitor care deschide galeria domnească a Basarabilor, nu a putut fi până în prezent explicată satisfăcător.

Comunicarea prezintă o relatare conținută într-o notă a lui Dimitrie Cantemir la a sa *Istorie a Imperiului Otoman*, care este de natură să pună prezența lui Basarab Laiotă printre strămoșii lui Brâncoveanu într-o nouă lumină. Cărturarul moldovean, ginere al răposatului domn Șerban Cantacuzino, semnala în tratatul său existența unei *Genealogii* a Basarabilor munteni, redactată la curtea lui Constantin Brâncoveanu, la comanda domnitorului; la data târzie la care Cantemir scria nota (ulterior evenimentelor din 1714), el o presupunea deja pierdută. Cantemir rezumă apoi *Genealogia*, care îl prezenta pe Basarab Laiotă (și nu pe Neagoe Basarab) ca fiind primul voievod provenit din neamul Craioveștilor. Prezența lui Basarab Laiotă la Hurezi rămâne, totuși, un *unicum*, aceasta dacă nu cumva el va mai fi fost reprezentat și printre portretele domnești din vechea frescă (dispărută) a Palatului Mogoșoaia. Prin includerea insolită a lui Laiotă drept deschizător al dinastiei Basarabilor, tabloul genealogic de la Hurezi se înscrie într-o mai largă categorie de gesturi similare în epocă, de fabricare a unor genealogii parțial sau integral fictive, expresia unor fenomene cu caracter de noutate ce au marcat ideologia politică și culturală a domnitorilor munteni, începând din secolul al XVII-lea.

Familia Mărgărit de-a lungul secolelor: de la mica boierime, la clasa de mijloc

Comunicarea face referire la o familie de sorginte burgheză, dar deținătoare, cel puțin în primele trei generații, începând cu secolul al XVIII-lea, a unor mici titluri boierești. Ea cuprinde și informații despre cel mai cunoscut membru al acestei familii, Mărgărit, starostele breslei negustorilor din Muntenia, prezentat în ipostaza de important „om de afaceri”, dar și cea de ctitor de biserică. De asemenea, vor fi prezentate date despre înrudirile directe sau prin alianță cu familii din marea burghezie și mica nobilime transilvăneană sau valahă, precum Hriste, Pricop, von Duma-Nicolau, Mureșeanu (alias Bâlea de Ieud), Pitiș, Fusea, Brătescu-Voinești, Porfiroghene. Ultima parte a comunicării cuprinde date referitoare la descendenții actuali ai acestei familii, pe filiera lui Gheorghe Mărgărit, fiul starostelui, și la înrudirile lor, directe sau prin alianță, în special cu familii – românești sau străine – din marea burghezie, dar și din clasa de mijloc: Dinu-Dorobanțu, Marmandiu, Facco, Passero, Noto del Petrarò, della Casa, Enescu, Ivănescu, Onicescu, Bârloiu, Șerbescu, Pitiș, Calafeteanu, Safina.

Cătălina OPASCHI*Joi, 12 mai, după-amiaza, Sala mare***Un pretendent la tronul Principatelor Unite – principele Emile de Sayn-Wittgenstein-Berleburg**

În vara anului 1856, se celebra, la Iași, căsătoria unei bogate descendente a familiei Cantacuzino-Pășcanu, Pulheria, tânără de 16 ani, cu principele german Emile de Sayn-Wittgenstein-Berleburg – fiu al ministrului de stat al ducatului de Nassau –, ofițer în armata rusă. Se remarcase de tânăr ca excelent militar, mai întâi în regimentul de gardă călare al principelui Alexandru de Hessa, cu care a plecat în Rusia, în 1845. A luptat în Caucaz, curajul său aducându-i tresele de maior și numirea ca aghiotant. Bun organizator și administrator, în timpul Războiului Crimeei a servit ca inspector al spitalelor de război și, după încheierea luptelor, a făcut parte din delegația rusă care negocia la Paris condițiile păcii. Aici a cunoscut-o pe viitoarea sa soție.

Era perioada când puterile europene configurau noua hartă politică a Europei, discutându-se și viitorul statut al Principatelor Române. Dintre doleanțele românilor, înfăptuirea unirii a fost luată în discuție, ca și punerea lor sub conducerea unui principe străin dintr-o familie princiară europeană. Această posibilitate se pare că l-a tentat pe tânărul soț al Pulheriei. Din corespondența cu părinții, cu marele duce de Saxa-Weimar și cu prieteni influenți din Rusia, deducem că „chestiunea” îl preocupa și o discuta adesea. Probabil această eventualitate ar fi convenit și Rusiei, pentru a contracara influența franceză copleșitoare din Principate, după pierderea „protectoratului”. Din motive încă nerelevante (se pare că o discuție cu regele Prusiei l-a descurajat), principele Wittgenstein nu s-a implicat prea mult. Unirea românilor s-a înfăptuit sub conducerea lui Alexandru Ioan Cuza, iar principele, după un lung concediu cu soția în Italia, s-a întors în Rusia. După izbucnirea insurecției poloneze, în 1863, a avut responsabilități importante, remarcându-se în „pacificarea” și reorganizarea provinciilor de sub guvernământul său militar, ceea ce i-a adus gradul de general și înalte onoruri.

Din toamna anului 1864 și mai ales în vara lui 1865, ideea candidării la tronul Principatelor a fost reluată, profitând de nemulțumirile stârnite de reformele radicale înfăptuite de principele Cuza, contând pe sprijinul Rusiei, dar și al marii boierimi române, care-și vedea ciuntite privilegiile și pe care spera s-o atragă prin rudele și prietenii soției sale. Într-o scrisoare adresată Pulheriei, în 9-21 iulie 1865, îi schița un adevărat plan de guvernare, angajându-se ca în câțiva ani să transforme țara. Din păcate, în mai puțin de o lună, Emile Wittgenstein își pierdea soția, aflată la moșia Fântânele, în Moldova, aceasta ascunzându-i agravarea bolii de plămâni de care suferea. După moartea ei și reglementările testamentare, principele Wittgenstein s-a retras din armata rusă, consacrandu-se administrării averii rămase fiicei lor Lucia, preocupărilor literare, muzicale, teosofice și ședințelor asidue de spiritism – al căror adept entuziast era. După trei ani, a făcut o căsătorie morganatică, retrăgându-se în viața privată. După declanșarea războiului ruso-turc din 1877, a revenit în armata rusă, dar, înainte de terminarea conflictului, sănătatea lui s-a deteriorat și a murit în toamna anului 1878. De la el a rămas o bogată corespondență – publicată în mare parte, dar și o parte inedită până acum, care dezvăluie o foarte interesantă personalitate a secolului XIX, ce a avut legături cu istoria noastră. O descendentă a sa și a Pulheriei Cantacuzino a fost efemera regină a Albaniei, principesa de Wied.

Natalia Cheșcu-Obrenovici, regina tristă

În istoria tumultuoasă a Serbiei, destinele românilor și sârbilor s-au împletit adesea, în chip fericit sau dramatic. Spre sfârșitul veacului al XIX-lea, figura primei regine a sârbilor, Natalia Cheșcu-Obrenovici, a rămas în amintirea contemporanilor ca „regina tristă” sau „regina rătăcitoare”.

În ciuda unor speculații din presa occidentale (tendențioase sau prost informate) Natalia nu era „fiica unui militar rus”, grăbită să pună mâna pe o coroană. Era strănepoata domnitorului Ioniță-Sandu Sturdza, pe linie maternă, și nepoată a mareșalului nobilimii din Basarabia Ioan Cheșcu (*Kesko*, în ortografie rusă), prin tatăl ei, colonelul Petru Cheșcu din armata țaristă. Rămasă orfană din copilărie, a crescut în casa mătușii materne Ecaterina Moruzi, soția lui Constantin Moruzi șambelan al țarului, și la bunica din Iași, Marghiolița Rosetti-Roznovanu. Și-a completat educația în pensionul maicilor de Sion, la Paris (de care a rămas foarte legată), și a călătorit cu mătușa sa în Rusia, Franța și Austria. Cunoștințele serioase de literatură, artă, religie și istorie s-au adăugat înfățișării ei plăcute. Căsătoria, din octombrie 1875, cu Milan Obrenovici principele moștenitor al Serbiei (ajuns pe tron în urma asasinării unchiului său Mihail) părea încheiată sub bune auspicii și, după un an, s-a născut moștenitorul Alexandru, care asigura continuitatea dinastiei. Firea nestatornică a principelui Milan, autoproclamat rege în 1882, superficialitatea în conducerea treburilor de stat (cu consecințe tragice), tendințele autoritariste și dezordinea în finanțe au provocat neînțelegeri grave între ei, care au dus la divorț, în 1888. Natalia a plecat în Franța, la Biarritz, fiind îndepărtată de fiul ei de către Milan. Mai târziu, a intrat în conflict cu Alexandru, opunându-se căsătoriei lui cu o văduvă, fosta ei doamnă de onoare, Draga Lunjeviča-Mašin. Inconsecvența regelui Milan, care demisiona sau revenea în Serbia în funcție de interesele austriece sau de strâmtorarea sa financiară, adăugate greșelilor provocate de lipsa de experiență și influențabilitatea regelui Alexandru – complet dominat de soție –, au dus la nemulțumirea extremă a populației. Criza a izbucnit când s-a aflat că va fi numit ca principe moștenitor fratele mai mic al reginei, ea neputând asigura descendența. Nicodije Lunjeviča era un ofițer slab, care „sărise” treptele ierarhiei militare, arogant și incult. În noaptea zilei de 10 iunie 1903, un grup de ofițeri a luat cu asalt palatul, cerându-i lui Alexandru să divorțeze sau să abdice. Refuzul categoric al regelui a dezlănțuit furia complotiștilor, cei doi fiind masacrați cu săbiile și împușcați. De aceeași soartă au avut parte, în oraș, ministrul de interne și frații Lunjeviča. Rămășițele regale au fost înmormântate în grabă în mănăstirea Sf. Marcu, fără participarea rudelor, iar familia reginei a fost expulzată din Serbia. După aflarea teribilei vești, regina Natalia s-a retras într-un doliu perpetuu, la călugărițele Ordinului Sionului. În 1905, s-a convertit la catolicism și și-a sfârșit viața printre ele, fără a se călugări. Mormântul ei se află în apropierea Parisului, la Lardy (Essone).

Liviu PAPUC

Sâmbătă, 14 mai, dimineața, Sala mare

O descendență asakiană mai puțin cunoscută: familia Grigoriu

Deși pomenită ici și colo, descendența asakiană a familiei Grigoriu nu a fost pe deplin elucidată, în filiera deja stabilită (recent, de Mihail Dim. Sturdza, de exemplu) strecurându-se informații eronate. Comunicarea se axează îndeosebi pe existența poetului, traducătorului și jurnalistului Petru Grigoriu, supranumit Budușcă (1855–1903), cel școlit la Paris prin diligențele rubedeniilor sale Ecaterina (Catinca) Asaki și Hermiona Quinet, dar nu va ocoli precizări genealogice mai vechi, bazate pe surse nevalorificate din Arhivele Naționale Iași, provenite de la Petru Asaki și soția sa Catinca, dar conservate o vreme de aceeași familie Grigoriu.

Radu PETRESCU-MUSCEL

Joi, 12 mai, după-amiaza, Sala mică

Coteneștii, neam de moșneni din Muscel

Spre deosebire de genealogiile boierești, cele țărănești, deși prezintă un interes sociologic major, sunt extrem de rare. Din documente prăfuite existente în arhivele județene și din arhive personale, cu acte scrise în alfabetul de tranziție, autorul comunicării reconstituie povestea Coteneștilor, neam de moșneni din Muscel, cu o ramură importantă stabilită în județul Dâmbovița. Cu toții se trag din iuzbașa Neagoe ot Cetățeni, dregător în ținuturile de la hotarele Valahiei, din timpurile Mavrocordaților. Urmașii direcți ai acestuia, boiernași de țară și clerici, ne-au lăsat nouă, celor de azi, nu mai puțin de patru biserici, împărțite frățeste între cele două județe vecine.

Contribuții la istoria familiei Pisoschi (Pisoski). Ramurile botoșănene

Conform documentelor, în zona Botoșanilor existau patru ramuri ale familiei Pisoschi (Pisoski). Două ramuri coboară din vel-slugerul Vasile Pisoschi, care a avut trei fii și două fiice. Din primul fiu, Costache (n. 1783), stolnic, apoi spătar, căsătorit cu Maria Brănișteanu, coboară ramura care are descendenți până azi, membri mai importanți fiind Nicolae (1810–1888), de trei ori ispravnic (prefect) la Botoșani, Iași și Ismail, apoi adjutant domnesc și parlamentar, care i-a avut ca fii pe Alexandru (1873–1944), diplomat, și pe Dumitru, inginer la Căile Ferate, care nu au avut urmași; din fratele lui Nicolae, Vasile, deputat în Adunarea Electivă, căsătorit cu Cornelia Siminiceanu, descind fiul său, Vasile, și trei surori. Vasile l-a avut ca fiu pe Petru (1910–1952), economist și inspector SSI, deținut politic în regimul comunist la Jilava, Târgșor și Făgăraș, unde a și murit, datorită condițiilor de exterminare. Petru a fost căsătorit cu Maria, fiica generalului Corneliu Serghevi, și a avut un fiu, Ștefan-Cristian (n. 1941), fost deținut politic, actor, apoi crainic la Radio Europa Liberă. El e căsătorit cu Cristina-Paula Ionescu, cu care are un fiu, Matei (n. 1976), medic, căsătorit, la rândul său, cu Laura Gârlonța, cu care are o fiică, Antonia (n. 2012). Din Alistar (n. 1793), căminar, fratele lui Costache (n. 1783), coboară a doua ramură, prin fiul său Teodor, zis Turel (1816–1890), ctitor al Bisericii „Sfinții Voievozi” din Botoșani. Fiul lui Turel, Teodor, avocat, a donat Academiei Române moșiile sale, neavând urmași. A treia ramură, înrudită cu primele două, are ca membru principal pe Gheorghe Pisoschi, pilot de vânătoare, erou al ultimului război, mort în luptă. Ultima ramură este reprezentată de căpitanul Ștefan Pisoschi, mort ante 1794, și urmașii săi, paharnicul Mihalachi, sameș la Tecuci, și fiul acestuia, căminarul Dumitrachi, fost șef al pazei de la Vistierie și polițmaistru în Botoșani, la 1832.

Trecutul unui neam de răzeși din ocolul domnesc al Câmpulungului Moldovenesc. Piticăreștii, aspecte istorico-genealogice (1699–1808)

Neamul Piticari, menționat în izvoarele istorice ale ocolului domnesc al Câmpulungului Moldovenesc pentru prima dată în anul 1699, va cunoaște o ascensiune socială la nivelul vetrei Câmpulungului, în intervalul secolelor XVII–XVIII. Reprezentați ai acestui neam vor deveni, pe parcursul secolului al XVIII-lea, mici dregători în interiorul ocolului, fiind menționați în izvoare istorice ca hotarnici, jeluitori, membri ai sfatului „oamenilor buni și bătrâni”, vorniceii etc. Unele personaje aparținând acestui neam, precum Chirilă Piticari, Ioniță Piticari și Grigore Piticari, vor deține și funcții clericale sau se vor implica în procese de ctitorire a unor lăcașe de cult. Paralel cu aceste activități, Piticăreștii vor reuși să își creeze un mic patrimoniu funciar și economic local. Implicați în activități agricole și forestiere, precum oieritul, creșterea bovinelor, defrișarea și exploatarea de masă lemnoasă, ei vor reuși să acumuleze prestigiu și un oarecare statut social în rândul celorlalte familii din vatra și ocolul Câmpulungului. Pe lângă aceste îndeletniciri cu caracter tradițional, Piticăreștii vor reuși să se implice în acțiuni economice prevestitoare ale modernității: astfel, ei vor obține privilegii de a ridica mori de măcinat cereale, vor împrumuta bani cu dobândă altor membri ai comunității câmpulungene, devenind și arendașii unor suprafețe de teren aparținând familiei boierești Cananău. Sursele istorice folosite pentru reconstituirea acestui neam de răzeși sunt necercetate, în mare parte, așteptând o valorizare la adevăratul lor potențial. În acest context, comunicarea se focalizează pe evidențierea principalelor etape în dezvoltarea socio-economică a familiei Piticari și a cauzelor ce au produs-o.

Despre ascendența pe linie maternă a lui Ilie voievod, fiul lui Alexandru cel Bun

Până de curând, mulți dintre istoricii români au crezut că Ilie, fiul lui Alexandru cel Bun, a „reunit” în persoana lui cele două ramuri ale descendenței lui Bogdan I, mama sa fiind socotită, datorită unei mențiuni dintr-un act cunoscut doar printr-o traducere târzie, nepoata de fiică a lui Lațcu. Descoperirea recentă în arhivele din Polonia a originalului actului a demonstrat netemeinicia acestei teorii, lăsându-ne, însă, fără nicio altă informație despre ascendența pe linie maternă a lui Ilie voievod. O analiză a celor câteva mențiuni din izvoare cu privire la Ana-Neacșa, coroborată cu investigarea tuturor posibilităților care puteau să determine legătura de rudenie ce a condus la divorțul lui Alexandru cel Bun de sora marelui duce Witold, au

condus la posibilitatea ca mama lui Ilie să fi fost o cneaghină lituaniană. Mai multe date despre ascendența ei a adus încercarea de a găsi semnificația însemnelor heraldice inedite de pe unele tipuri monetare ce au fost emise de fiul lui Alexandru cel Bun. Comparația cu însemnele personale ale fraților Feodor și Vasile Koriatovici a dezvăluit posibilitatea ca Ana-Neacșa să fi fost o descendentă directă a lui Mihail-Koriat, fiul lui Gedimin. Prin urmare, e foarte probabil ca „întâiul născut” al lui Alexandru cel Bun să fi fost direct înrudit nu doar cu regele Poloniei, prin soție, ci și cu prestigioasa familie ducală lituaniană, prin mamă, ceea ce ar putea explica mai bine unele gesturi și acțiuni ale sale.

Cristian PLOSCARU

Joi, 12 mai, după-amiaza, Sala mare

Valoarea documentară a *Amintirilor* lui Mihai Negruzzi

Amintirile lui Mihai Negruzzi, acoperind, în linii generale, perioada 1870–1940, se găsesc între hârtiile lăsate de Gheorghe Bezviconi Bibliotecii Academiei Române, două mape voluminoase, conținând însemnări ale unor personaje, români și ruși din Basarabia, care și-au așternut amintirile pe hârtie la rugămintea valorosului istoric și genealogist basarabean, în perioada interbelică sau după război. Mihai Negruzzi (1873–1958) este fiul lui Leon Negruzzi (1840–1890), feciorul mai mare al scriitorului Costache Negruzzi, junimist, ca și fratele său, Iacob. Atât Leon, tatăl memorialistului, cât și Iacob Negruzzi au fost amestecați în contracararea mișcării separatiste și unionismul lor trebuie să fi influențat vederile lui Mihai Negruzzi privind Unirea și felul în care a apreciat ideile unor contemporani, din marile familii boierești, privind Unirea, domnia lui Cuza și soarta Moldovei după 1859.

Amintirile lui Mihai Negruzzi sunt, de fapt, o prezentare a unor personalități din neamurile boierești moldovene, pe care, în cea mai mare parte, le-a cunoscut în mod direct, dar, desigur, și cu unele trimiteri la părinții acestora, întâlniți sau nu în copilărie, dar despre care a auzit istorisiri, mai mult sau mai puțin distorsionate, în familie și în societate. Textul cuprinde numeroase date genealogice, multe dintre ele cunoscute, despre familiile Rosetti, Cantacuzino, Sturdza, Ghica, Balș, Moruzi, Gane etc. și povești de viață, între rândurile cărora a inserat câteva caracterizări interesante ale unor personaje, făcute cu talent, nostalgie și înțelegere. Comunicarea se va concentra asupra relevării valorii documentare a textului, rezultată din analiza sa critică.

Alexandra-Marcela POPESCU

Vineri, 13 mai, dimineața, Sala mică

Mărturii și eroi din vremea Marelui Război

O scrisoare de pe front, un brevet, o sabie, un nume dăltuit pe monumentul eroilor din Dumești și câteva fotografii de familie amintesc de participarea unor fii sau nepoți de preot din familia Popescu la Marele Război. Valorificarea acestor mărturii documentare de la începutul secolului XX presupune reconstituirea istoriei familiale, dar și a celei naționale.

Cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial, autoarea comunicării își propune identificarea și prezentarea înaintașilor care au îmbrățișat cariera militară de bunăvoie și/sau din datorie față de țară și care s-au remarcat în luptă.

Dan PORAIKU, Octavian FILIEVICI, Marius-Andi DAȘCHIEVICI

Genealogii ale unor bucovineni stabiliți în Banat

Proiectul de cercetare familială care face obiectul comunicării a fost instigat de familia de intelectuali din Cernăuți, doamna Alexandrina Cernoff, profesoară universitară și membră de onoare a Academiei Române, și soțul ei, profesorul universitar Ilie Luceac. Inițiatorul proiectului, Dan Poraicu, a pornit de la informații genealogice păstrate de unchiul lui, Dragoș Filievici, și de Octavian Filievici, descendenți ai Filievicilor îngropați la Storojineț. La acest demers s-au alăturat rapid mai multe rude: nepoata academicianului Ioan Nistor, Ileana Funduc, doctor în chimie, dar pasionată (cum altfel ?) de istorie și bine informată asupra cunoștințelor bucovinene și fiicele doctorului Vespasian Pauliucu-Burlă, dr. Flavia Dinescu și profesoara și pictorița Claudia Micu. Părintele Dumitru Valenciuc din Volovăț a întregit rezultatele cercetărilor, aducând informații din arhivele primăriei din Siret, iar profesorul Marius Andi Dașchievici din

Iași a contribuit cu o prețioasă genealogie, ce a permis adăugarea a trei generații de antecesori pe linie feminină ai Filievicilor, din familiile Malcinschi – Dașchievici – Mitrofanovici.

Demersul genealogic și istoriografic a presupus și cercetarea cimitirului din Storojineț și a arhivelor din Suceava și Cernăuți. Rezultatele obținute vor fi prezentate respectând filiațiile înrudite: Popescu – Galin – Filievici – Nistor – Pauliuc – Burlă – Poraicu – Malcinschi – Dașchievici – Mitrofanovici.

Viorel RUS

Sâmbătă, 14 mai, dimineața, Sala mare

Neamuri și familii rebrene (1698–2013), Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2013

Cartea, prefată de prof. univ. dr. Ștefan S. Gorovei, este ediția revăzută și adăugită a unei lucrări de genealogie comunitară publicată de autor în anul 2001, care a fost apreciată pentru contribuția adusă la lărgirea perspectivei sociale a cercetării genealogice, prin aplicarea, pe o durată de mai bine de două secole, la o comunitate sătească mare din județul Bistrița-Năsăud și pentru modelul tabelar original folosit în prezentarea rezultatelor obținute.

Noua ediție cuprinde un prim capitol intitulat „File din istoria Rebrei”, constând în prezentarea succintă a așezării geografice, toponimiei, atestării documentare, evoluției în timp a comunității, instituțiilor administrative, învățământului, activității cultural-artistice și a vieții religioase locale, ilustrate cu imagini fotografice ale frumoaselor plaiuri rebrene, edificiilor mai vechi sau mai noi și ale personalităților satului, care au contribuit de-a lungul timpului, prin munca și sacrificiul lor, la propășirea materială și spirituală a comunității. Cea mai importantă și mai întinsă parte a lucrării, 660 pagini din totalul de 770 de pagini, o constituie studiul genealogic, în care – pornind de la 57 de neamuri și 123 de familii vechi – a fost reconstituită, pe o durată de timp de 300 de ani, filiația celor 769 de familii cu gospodărie proprie aflate în evidența administrației locale rebrene, parte dintre ele locuind temporar sau având rezidența în străinătate. Modelul tabelar original folosit a permis înscrierea, pentru membrii familiilor, a unor informații complexe privitoare la naștere, căsătorie și moarte, trimeri încrucișate la familiile soților sau soțiilor, localitatea și țara în care domiciliază, iar pentru cei cu gospodărie în sat, numărul de casă din evidențele primăriei. Pe baza documentelor de arhivă studiate, a cercetărilor de teren și informațiilor din tabelele genealogice, pentru fiecare neam sunt prezentate scurte istorii, în care sunt cuprinse informații despre bunurile imobile și mobile deținute, statutul social și funcțiile avute în comunitate de personalitățile din trecut, profesiile dobândite prin studii și titlurile academice ale descendenților actuali. Lucrarea se încheie cu lista colecțiilor și fondurilor din arhive și izvoarele edite și inedite cercetate de autor, care, împreună, au făcut posibilă o asemenea uriașă întreprindere.

Christian SETTIPANI

Joi, 12 mai, după-amiaza, Sala mare

Les revendications d'une ascendance sainte et gallo-romaine chez quelques familles médiévales

A partir des XIe/XIIe siècle, de nombreuses familles aristocratiques mettent en avant des prétentions familiales qui les rattachent à des ancêtres glorieux et lointains. Il s'agit le plus souvent d'ancêtres royaux, bibliques ou issus de la mythologie. Mais certaines familles préfèrent simplement se rattacher à l'aristocratie gallo-romaine. Pour quelle raison ? A partir de quelles sources ? On examinera ici les exemples des familles de Sémur, de Lastours et de Déols :

– Les Sémur prétendaient se rattacher à la grande famille des Palladii de Bourges, qui ont donné plusieurs évêques à cette ville au Ve siècle;

– Les Lastours revendiquent une descendance directe depuis saint Géraud d'Aurillac, dont la Vita prétend qu'il se rattacherait aux nobles Caesarius d'Arles et Aredius de Limoges, tous deux du Ve siècle;

– Les Déols, se disaient issus d'un sénateur des premiers temps de la chrétienté, Leocadius.

Une étude prosopographique plus poussée permet de proposer une généalogie plus précise de la descendance des Palladii de Bourges, d'Aredius de Limoges et de Caesarius d'Arles, qui nous mène aux frontières du Haut Moyen Âge et des premiers ancêtres connus des Sémur et des Lastours. La famille de Déols, elle, possédait l'église où était enterré le fils de Leocadius, révérend comme un saint, et Les noms des premiers seigneurs de Déols témoignent également d'une filiation depuis les comtes de Bourges, apparentés à la famille d'Aredius.

On soulignera que toutes ces familles touchent au Berry, qui conservait peut-être une tradition généalogique particulièrement vivace. Si ces prétentions prises isolément offrent le flanc au scepticisme, rapprochées, elles se confortent l'une l'autre.

Ion C. STURDZA

Sâmbătă, 14 mai, după-amiaza, Sala mare

Mici completări la genealogia familiei Rosetti

Comunicarea are drept subiect o Alexandrina Rosetti (decedată pe la 1850), căsătorită cu un Nicolae Gumă (decedat la 10 august 1862, la Sibiu), care au avut o fată, Elisaveta (decedată la 14 mai 1864). Elisaveta, cât a fost minoră, ar fi trăit în grija bunicului ei, „graful” Rosetti.

În 1894, se judeca în fața Înaltei Curți de Apel din București procesul pentru moștenirea Elisavetei, între mătușa sa (sora mamei), Anastasia Filipescu, și surorile ei vitrege, cu numele de familie Săvoiu și Dianu (fetele lui Nicolae Gumă dintr-o a doua căsătorie, cu o Borănescu). Descrierea cazului și a relațiilor dintre părți a fost făcută de Nicolae Basilescu, avocatul Anastasiei Filipescu, care a publicat o broșură cu pledoaria depusă la proces. Identificarea Alexandrinei Rosetti – Gumă este făcută de autorul comunicării, folosind informațiile din al doilea volum al genealogiei familiei Rosetti, alcătuită de generalul Radu Rosetti: tatăl ei a fost Ion Rosetti (notat 65/VII). Acesta a fost căsătorit cu Safta Cretzulescu și a avut mai mulți copii, de existența a patru știind generalul Rosetti. Din păcate, autorul comunicării nu a găsit și alte informații, care să precizeze data nașterii Alexandrinei și cum se încadrează ca ordine între surorile și frații ei.

Attila István SZEKERES

Vineri, 13 mai, dimineața, Sala mare

Stemele comunității secuiești

Bibliografia de specialitate deosebește două steme ale secuilor: cea veche și cea nouă. Prima este descrisă ca un braț armat, ținând o spadă care străpunge un cap de urs, o inimă și o coroană, iar cea nouă înfățișând un soare de aur și o semilună crescătoare, de argint în câmp albastru. Mărturiile ale stemei vechi s-au păstrat în formă sculptată în piatră, din a doua jumătate a secolului al XV-lea (consolă în biserica reformată din Mugeni/Bögöz, consolă în biserica reformată din Dârju/Székelyderzs), pictată, de la începutul secolului următor (ornament al perdelei polipticului din biserica romano-catolică din Cioboteni/Csobotfalva, respectiv pictură murală, în biserica reformată din Daia/Székelydály). Stema cea nouă apare în biserici romano-catolice (Racu/Csíkrákos, Mihăileni/Csíkszentmihály) și în formă martelată în biserica reformată din Sfântu Gheorghe/Sepsiszentgyörgy). Soarele și semiluna, în calitate de componente ale stemei Principatului autonom al Transilvaniei, apar pe sigiliile principilor și monedele emise de aceștia, începând cu Cristofor Báthori, din 1580.

Articolul 3 al legii emise după adunarea Dietei Transilvaniei ținută la Sebeș/Szászsebes/Mühlbach, între 24 mai și 15 iunie 1659, precizează că „sigiliul secuimii să prezinte soarele și semiluna”, circumscris de „Sigillum nationis Siculicae”. Sigiliul comitatelor transilvănene avea în câmp o acvilă crescătoare, cel al comunității săsești șapte bastioane. Cele trei sigilii trebuiau folosite împreună, pentru a ratifica documentele emise de Dietă. Smalturne steme secuiești au fost folosite prin cutumă. În diploma de ridicare la rang de Mare Principat, emisă de Maria Theresia în 1765, apare stema Transilvaniei pictată în culori, având ca elemente componente sigiliile stabilite de Dieta de la Sebeș. Astfel, soarele de aur și semiluna (de această dată descrescătoare) de argint apar în câmp albastru. Stema Transilvaniei s-a păstrat nemodificată de atunci. Ea apare întregită în stema Regatului Ungar de după 1869, în stemele legiferate în 1874, 1896 și 1915, în cartierul al 4-lea. După unirea Transilvaniei cu România, a fost inclusă în stema Regatului României, adoptată în 1921, apoi în stema României de azi, legiferată în 1992, de asemenea în cartierul al 4-lea.

Astfel, în mod indirect, simbolul comunității secuiești apare în stema României de azi.

Attila István SZEKERES

Sâmbătă, 14 mai, dimineața, Sala mică

Artistul heraldist József Sebestyén Keöpeczi (1878–1964)

József Sebestyén Keöpeczi a fost un eminent specialist în heraldică, artist heraldist și un bun cunoscător al monumentelor transilvănene. În 1903, devenise coreactor și ilustrator al revistei de specialitate, proaspăt apărute, „Genealogiai Füzetek” (*Caiete genealogice*). Până la încetarea apariției revistei, din cauza războiului, în 1914, au apărut peste 100 de desene de steme ale sale, în paralel Sebestyén

publicând și studii heraldice. În 1914, Sebestyén s-a mutat la Budapesta. În 1915, i-a revenit onoarea de a desena armele Ungariei, după ce stema mijlocie a statului a fost augmentată cu armele Bosniei. Prin forța împrejurărilor, în 1919 Sebestyén a ajuns la Căpeni/Köpec, unde a locuit până în anul 1940. Aceasta a fost cea mai rodnică perioadă a activității sale heraldice.

Cea mai renumită realizare a sa a fost proiectarea stemei României, după întregirea țării prin Tratatul de la Trianon. El a fost recomandat regelui Ferdinand de către Alexandru Tzigara Samurçaș. Sebestyén a realizat stema țării în trei variante: mare, mijlocie și mică. Stema a fost adoptată în 23 iulie 1921, a apărut în Monitorul Oficial nr. 92 din 24 iulie 1921, apoi a fost publicată în cotidianul „Universul” din aceeași zi și în revista „Ilustrația”.

În anul 1926, a fost extinsă și renovată biserica reformată din Căpeni. Tavanul casetat al acesteia a fost decorat cu steme ale familiilor din localitate de către Sebestyén. Totodată, el a decorat și balustrada galeriei vestice a bisericii cu stemele principilor Transilvaniei. În această perioadă, a pictat nenumărate steme familiale, a desenat *ex-libris*-uri, având ca motive principale blazoane. A publicat o serie de studii heraldice, în principal în reviste maghiare, dar și în reviste de specialitate săsești și românești. A executat și ilustrații pentru cărți. El a desenat cele 283 de steme din lucrarea lui Imre Sándor „Czimerlevelek” (*Diplome de innobilare și blazon*). În 1940, József Sebestyén Keöpeczi s-a mutat la Cluj. A fost angajat al Bibliotecii Universitare. După Al Doilea Război Mondial, a lucrat în particular, mai mult pentru biserici.

József Sebestyén Keöpeczi a decedat la vârsta de 86 de ani, la 27 decembrie 1964. Se odihnește în cimitirul Házsongárd din Cluj. În concordanță cu menirea sa de heraldist, monumentul funerar este decorat cu stema de neam a familiei Sebestyén, în basorelief.

Tudor-Radu TIRON

Vineri, 13 mai, dimineața, Sala mare

Din nou despre corbul cu inel în cioc.

Reprezentări ale stemelor Hunedoreștilor într-un manuscris din colecția Bibliotecii Bavareze de Stat

Prezența unor însemne autohtone în armorialele străine constituie un veritabil „loc comun” al bibliografiei heraldicii românești, numeroase mențiuni apărând în lucrările unor autori precum Constantin I. Karadja, Gheorghe Brătianu, Andrei Veress, Dan Cernovodeanu, Jean N. Mănescu, Nicolae-Șerban Tanașoca etc.

Începând cu scutul atribuit aceluia „rege al Vlahiei” din *Armorialul Wijnbergen* (cea de-a doua jumătate a secolului al XIII-lea), armorialele străine au furnizat constant informații referitoare la heraldica princiară, boierească, ba chiar și ecleziastică din țările române. Chiar dacă datele transmise sunt mai mult sau mai puțin imaginare, buna cunoaștere a acestor surse este indispensabilă cercetării de profil. În același timp, informațiile din armorialele străine sunt utile, în mod egal, pentru mai buna cunoaștere a evoluției heraldicii intracarpatică; astfel, pe marginea unor armoriale din veacurile al XV-lea, al XVI-lea și al XVII-lea, a fost posibilă urmărirea procesului care a dus la stabilirea stemei Transilvaniei.

În ultimele decenii, eforturile întreprinse, în afara țării, de către instituțiile deținătoare de materiale heraldice, pentru digitalizarea și publicarea acestora în mediul virtual, au făcut ca un însemnat număr de armoriale datorate Europei Centrale și Apusene să poată fi întrebuințate de către cercetătorii români. În acest sens, de o importanță capitală este colecția de manuscrise heraldice a Bibliotecii de Stat Bavareze din München, colecție cunoscută sub numele *Codices iconographici monacenses*. Rezultată din reorganizarea mai vechii Bibliotecii a Curții Bavareze, această colecție reunește inestimabile armoriale și tratate de știința blazonului.

Comunicarea a avut ca punct de plecare manuscrisul heraldic al învățatului Stephan Brechtel din Nürnberg (1523–1574), lucrare care trece în revistă blazoanele suveranilor, principilor și ale nobililor mari și mici de pe tot cuprinsul Europei. Autorului i-au atras atenția două reprezentări heraldice, dintre care una este atribuită regelui Matia Corvinul, în vreme ce a doua, neatribuită cuiva, reprezintă în fapt blazonul lui Ioan de Hunedoara. Necunoscute literaturii de specialitate, cele două miniaturi completează „dosarul” stemei Hunedoreștilor, oferind o interesantă perspectivă germanică asupra însemnelor acestei familii.

**Attila István Szekeres, *Patrimoniul heraldic al județului Covasna*,
Editura Tinta, Arcuș, 2015**

Patrimoniul heraldic al județului Covasna este o lucrare de heraldică dedicată stemelor legate de teritoriul actualului județ Covasna, cu incursiuni obligatorii și în heraldica transilvăneană, în cea unghurească, precum și în cea a Imperiului Habsburgic, respectiv în cea românească. Lucrarea reproduce, în mare parte, teza de doctorat a autorului, pregătită sub coordonarea prof. univ. dr. Nicolae Edroiu, membru corespondent al Academiei Române, care a fost susținută în 2013 la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române (Cluj-Napoca). Lucrarea este un inventar al tuturor stemelor aflate pe teritoriul județului Covasna și nu numai. Mai mult decât atât, ea prezintă mai multe moduri de clasificare a stemelor avute în vedere, enumerându-se și concluziile derivate în urma cercetării. În acest județ, cel mai mic din țară din punct de vedere al populației (având 1% din populația României) și al doilea din urmă după suprafață (1,5% din suprafața țării) revine câte o stemă la fiecare 20 de km² sau la fiecare 1 000 de locuitori. În aceste condiții, putem afirma că județul Covasna se află pe primele locuri din țară – dacă nu chiar pe primul ! – în privința densității stemelor care pot fi identificate în cuprinsul său.

În urma cercetării efectuate și a realizării lucrării prezentate, se poate conchide că județul Covasna se vedește a fi o regiune în care blazoanele sunt consistent reprezentate, iar studiul constituie un unicat în materie, inclusiv prin publicarea sa în limba română (în condițiile în care bibliografia asociată problematicii abordate este, în cea mai mare parte, în limba maghiară).